

פ ר ו ט ו ק ו ל
ישיבה י"ט/תש"ל של הממשלה
כ' בכסלו תש"ל - 30.11.69

נכחו חברים: ג. מאיר - יו"ר, א. אבן, י. אלון (מאמצע סעיף 179), י. אלמוגי, ז. ארן, מ. בגין (מאמצע סעיף 179), י. בורג, מ. בנטוב, י. ברזילי, ח. גבתי, מ. דיין (עד סוף סעיף 181), ז. ורהפטיג, י. ישעיהו, מ. כרמל, י. ספיר (מאמצע סעיף 179), פ. ספיר (מאמצע סעיף 180), מ. קול, ח. מ. שפירא, י. ש. שפירא, ז. שדף, א. ששון.

נעדר חסר: י. גלילי (חולה)

- מ. ארנון - מזכיר הממשלה
- רס"ו א. בראון - לשכת שד הבטחון (עד סוף סעיף 180)
- תא"ל ש. גזית - צה"ל (עד סוף סעיף 180)
- י. הרמלין - ראש ש.ב.כ. (עד סוף סעיף 180)
- י. הרצוג - המנהל הכללי, משרד ראש הממשלה
- ש. טולדנו - יועץ ראש הממשלה לעניני ערבים (עד סוף סעיף 180)
- נ. לבנון - בסעיף 181
- תא"ל י. ליאור - מזכיר צבאי לראש הממשלה (עד סוף סעיף 180)
- צ. נצר - בסעיף 181
- מ. ששון - לשכת ראש הממשלה (עד סוף סעיף 180)
- פ. קופל - המפקח הכללי של המשטרה (עד סוף סעיף 180)

רשם - י. מימון

- סדר היום:
- 179. סקירה בטחונית
 - 180. בטחון פנים - המשך הדיון
 - 181. יהדות ברית-המועצות
 - 182. נסיעות שרים
 - 183. מכירת נשק
 - 184. הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת 1969/70, תש"ל-1969

179. סקירה בטחוניתראש הממשלה ג. מאיר:

אבקש את שר הבטחון לרווח לנו על הלילה הזה.

שר הבטחון מ. דיין:

אני רוצה לרווח רק על אירוע אחד בלילה הזה, על נסיון של פשיטה מצרית על מוצב שלנו בתעלת סואץ, ומחוץ לדין-וחשבון על התוצאות, אני רוצה להדגיש שלש נקודות מיוחדות: א) היה כמה זמן שהמצרים הפסיקו בנסיונות חדירה עם יחידות קומנדו שלהם לתוך המעוזים שלנו לאחר שנכשלו בנסיונות אלה. עד היום, אף-פעם לא הצליחו לכבוש מעוז, אם כי פעמיים היו בתוך החצר. הם הפסיקו בנסיונות אלה ועברו לתקיפות אוויריות, לגיחות אוויריות, לחטיפה פעם מצד הים ופעם באילת על-ידי אנשי צפרדע. הלילה היה זה נסיון מחודש לאחר תקופה ארוכה של הפסקה.

ב) הלילה פעלו בעזרת אור ירח. תמיד היו הניסיונות בלילות חושך, כאשר קדמה להם הפגזה ארטילרית שהיתה צריכה לרתק את האנשים שלנו, להכריח אותם להכנס לתוך הבונקרים, למיקלטים, ולאחר שהאנשים שלנו לא היו צופים בחוץ, התקרבו המצרים עד הגדר וניסו לחדור למעוז. הלילה לא קדמה לזה שום הפגזה ארטילרית, אלא בחושך, לפני עליית הירח, עברו את התעלה, בלי שאנשינו הרגישו בזאת, הם התקרבו קרוב מאוד למעוז, ובשונה ממקרים אחרים, לא התקיפו תחילה ולא באו מצד מזרח, תמיד היו באים מהצד הבלתי-צפוי, הפעם עברו את התעלה, עברו בשקט מהתעלה והתקרבו עד לעשרות מטרים מהמעוז, עד לסוללה החולשת על המעוז. אז הבחינו בהם בשני מקומות והתחילו חילופי יריות. מבחינה צבאית, המצרים ירו די טוב, בעיקר אחת שלהם שהיתה עם בזוקות. האש שלהם פגעה בוחל"ם, שהיה אמנם מקולקל, אבל עמד בתוך המעוז באמצע, הוא עלה בלהבות, האש

פגעה בבונקר שלא היה מאויש, אבל היתה בו תחמושת. כתוצאה מהפגיעה בזחל"ם ובבונקר, באה התמוטטות של אדמה על התחמושת. התחמושת הזאת לא התפוצצה, התפוצץ קצת מה שהיה בזחל"ם. לנו לא היה אף נפגע, ואילו למצרים היו לפחות חמישה הרוגים, שניים נשארו בשטח שלנו, ביחס לשלושה ראו אנשינו הבוקר, לאור היום, איך גוררים אותם מהצר השני. אנשינו הטביעו להם לפחות שלוש סירות, אבל אין אנחנו יודעים אם היו שם אנשים או לא היו. וגם אם היו בהן אנשים, ייתכן שהאנשים קפצו המימה ושחו לעבר השני. בכל אופן, ההתקפה שלהם נכשלה. היה זה איפה נסיון לא להתגנב מסביב, אלא לעלות על סוללה, לפתוח באש פנימה בטווח של זריקת רימונים ובלי הכנה ארטילרית, בלי שום חכמות, ולהסתער על המעוז.

שר הבריאות י. ברזילי:

כמה אנשים היו להם שם?

שר הבטחון מ. דיין:

נדמה לי שהמצרים הודיעו על 130 וזה יכול להיות נכון. לאנשינו היה ממש מגע עם שתי קבוצות, שורדאי בכל-אחת מהן היתה קרוב למחלקה אחת. מחלקה אחת ודאי נשארה על שפת המים, כאשר שמעו את הטנקים מתקרבים הסתלקו. בכל-אופן, מחקבל על הדעת שהיתה זאת פלוגה מוגברת.

האש הארטילרית שלהם התחילה, למעשה, רק אחרי שהם היו כבר בטוחים שהאנשים האחרונים שלהם פונו, ואז התחילו באש ארטילרית רק כדי "לתת" לנו משהו. אבל זה היה באיחור ולא היה שווה הרבה. הגעתי לשם בשעה שהיו חילופי-אש, ולאחר שנסעתי משם, שמעתי מרחוק שהתחילו באש ארטילרית.

המעניין הוא שהם חידשו נסיון כזה. זה מה שהיה בלילה הזה, על כל השבחים שצריך לומר לבחורים שלנו. מפקד המקום לא היה במקום. הוא נחשב אמנם ל"אריה גדול", אבל בערב שבת נסע הביתה אל "גוב האריות". החליף

אותו הסגן שלו, גור-אריה, ועוד משהו מהנח"ל. אמנם הם מאוד פעלו לענין, אבל הם צעירים, לא-כל-כך מנוסים, לא מ"ליגה א'", אבל הם הסתדרו בסדר גמור עם כל ה"עסק" הזה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

בני כמה הם?

שר הבטחון מ. דיין:

בני 21 או 22. כבר פגשתי אותם שם, נדנתי להם שיחתמו לצבא קבע. אבל הם שניהם מהנח"ל, אינם רוצים לחתום לצבא הקבע, רוצים ללכת להתיישבות, לגרעינים שלהם. ובינתיים הם אמרו שהם מרוצים מאוד מהערב הזה.

כפי שאמרתי, ניסו המצרים להגיע עד לטווח רימונים. הבחורים שלנו זרקו את כל הרימונים שהיו להם. בשלב מסוים, היו זקוקים לתחמושת נוספת. הביאו להם תחמושת. בינתיים באו הטנקים והעסק התפתח כפי שהתפתח.

שר החקלאות ח. גבתי:

כמה זמן זה נמשך?

שר הבטחון מ. דיין:

זה התחיל לפני 10:00 ונמשך עד אחרי 12:00, זאת אומרת למעלה משעתיים. זה שירו להם בסירות שלהם ולא היה למצרים במה לחזור. הם היו מפוזרים בשטח וגררו חלק מהגויות של אנשיהם. יש לומר לשבחם, כי כאשר במקום אחד נגמרו לאנשינו הרימונים, באו המצרים בבוקר ולקחו את שתי הגויות. אשד

לעצבנות, אפשר לומר כי זהו אחד המקרים שבהם שורה מעט מאוד עצבנות עם סיום הפעולה, גם כאשר למצרים היתה אפשרות להכנס לאמצע מעוז ולפגוע במכונית חמושה.

עכשיו, על סך הכל של הפשיטות שלהם. עד אפריל לא עשו פשיטות. מאפריל עד עכשיו היו פשיטות מצריות אלה: 16 פשיטות לתקיפת מוצבים, 14 תקיפות מהאוויר ואחת מהים, זאת אומרת הם הגיעו ל-31 תקיפות. היו גם 75 חדירות למטרות חבלה ומיקוש. אבל אלה איני כולל בפשיטות, כי זו לא היתה היתקלות בכוחותינו. מ-16 הפשיטות לתקיפת מוצבים היו להם 238 נפגעים, מהם 15 הרוגים שהם השאירו בפשיטות האלה. בכל 31 הפשיטות שלהם השאירו 41 הרוגים בשטחנו.

מהפשיטות שלהם, כולל מיקוש וחבלה, היו לנו 100 נפגעים, מהם 24 הרוגים. הפשיטה הרצינית ביותר היתה על המזרח, כאשר פגעו בשני טנקים שאחד מהם נשרף עם אנשים מבפנים, פעם לקחו שבוי. אבל מספר זה כולל, כאמור, גם אבירות של יחידות שלנו שעלו על מוקשים וחבלות, שאינם בדיוק פשיטות.

בכל התקיפות שלנו, כולל תקיפות חיל-האוויר (כמעט יום, יום אנחנו פועלים עכשיו על ידי חיל האוויר) היו להם, לפי ההערכה של אמ"ן, גם על יסוד האזנה וגם על יסוד הערכות אחרות, למעלה מאלף הרוגים באותה תקופה מאפריל עד עכשיו, מזמן שהכנסנו את חיל האוויר. הנפגעים שלהם היו פעם אחת גם מהשיון שלנו, אבל על פי רוב מחיל האוויר. בכל פעם שאנחנו אומרים שחיל-האוויר משמיד סוללה אס.אי.2, הרי יש מסביב יחידת חיילים גדולה.

אני מוסר את כל זה, כי לפעמים אומרים אצלנו: מה זה? המצרים מגלים יזמה, פושטים לקוים שלנו, מגיעים עד המעוז, עד אילת. עלינו לראות את הכל יחד. הם עשו 31 פשיטות, השאירו בשטחנו 41 הרוגים, ותפארתם לא תהיה על הדרך הזאת.

מהפלישה שפלוש הלילה לא היה לנו אף נפגע אחד, ולהם הוטבעו שלוש סירות שאיני יודע מה היה בהן. בכל אופן, בטוח שהיו להם חמישה הרוגים, שתי גופות השאירו בשטח שלנו.

הנפגעים שלנו בפשיטות שלנו היו 20, מהם 10 הרוגים, 6 הרוגים באי גרין עצמו ושלושה הרוגים מחשיטת ואחד שטבע בתעלה.

חיל האור תוקף את יחידות ה-אס.אי.2 באופן נמרץ. נדמה לי שעד עכשיו השמיד 12 יחידות אס.אי.2, והם אינם יכולים לחיות.

שד העבודה י. אלמוגי:

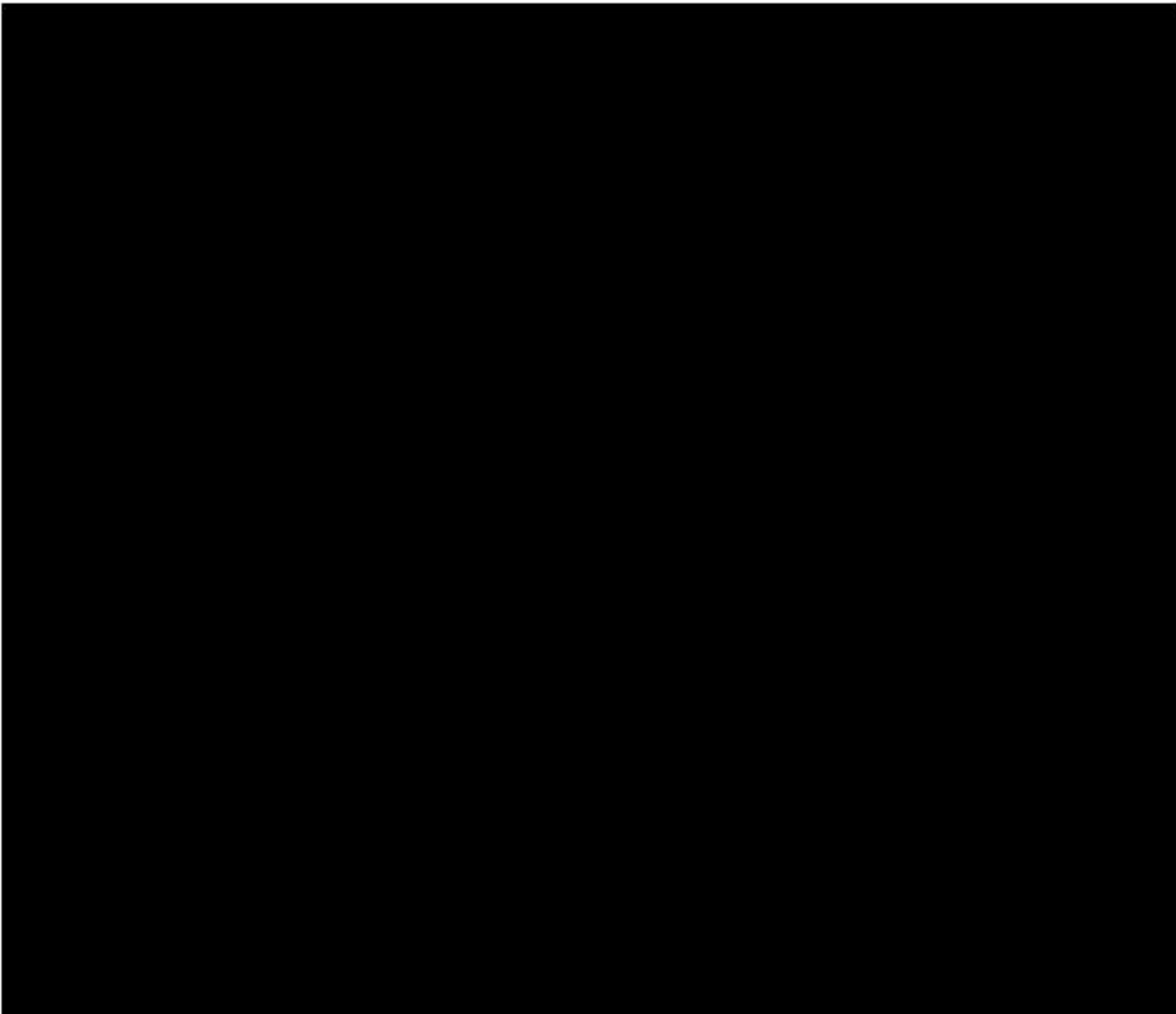
יש צילום מיום ששי?

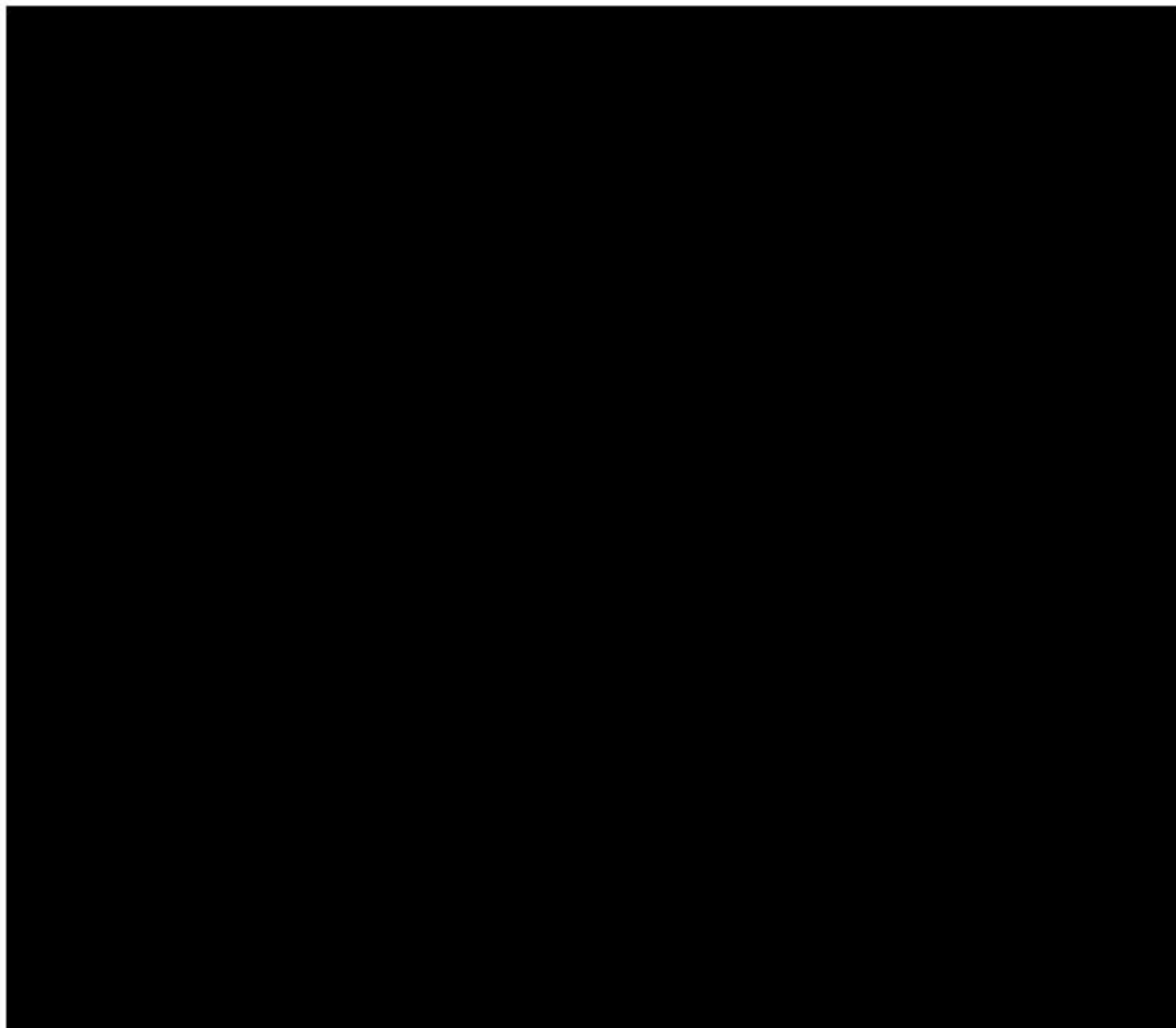
שד הבטחון מ. דייין:

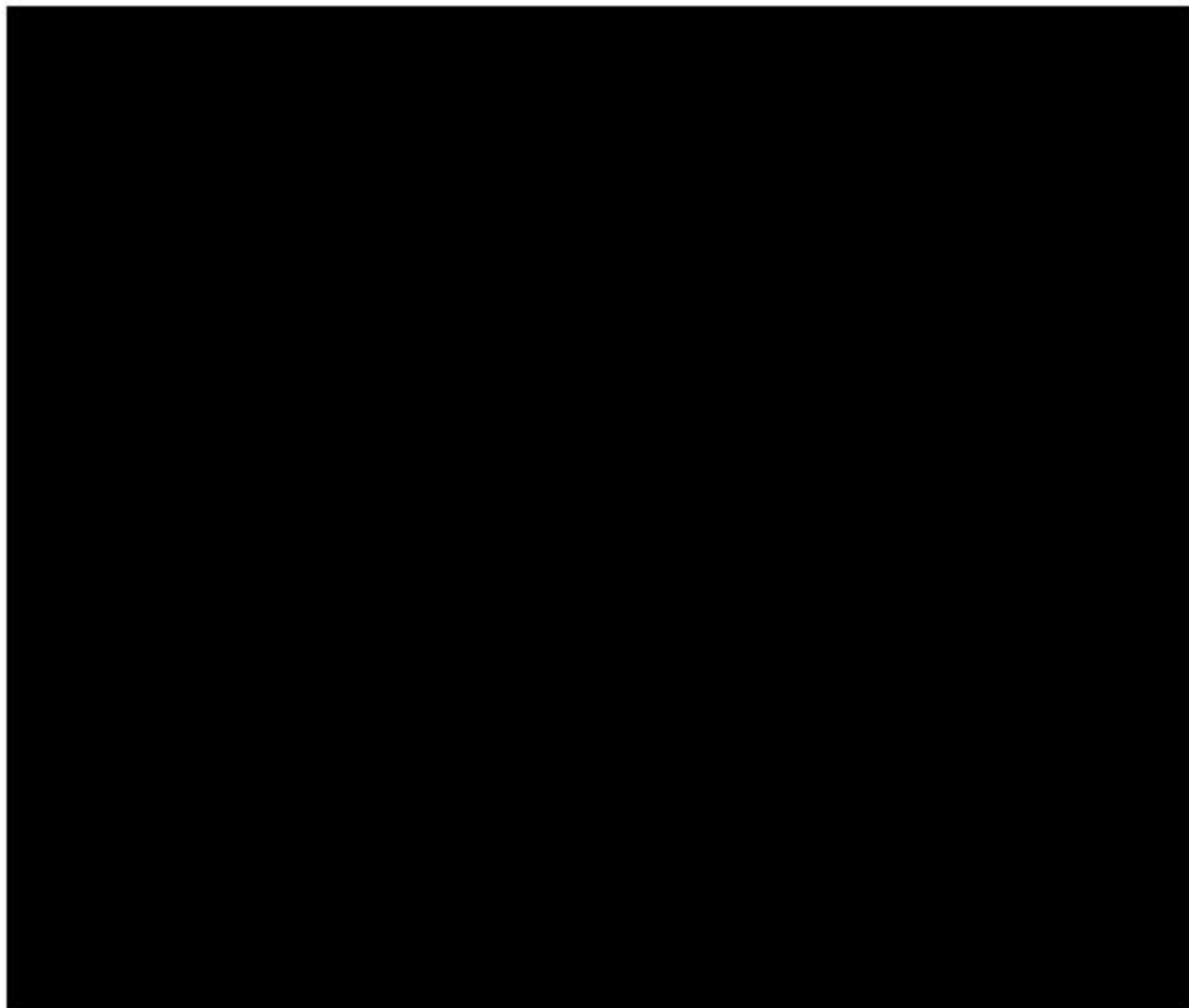
יש צילום, אבל אין פינוח. עשו עוד חקירה בעזרת פאנטומים. הטייסים אמרו שהתוצאות טובות.

כאמור, נדמה לי שעד עכשיו השמידנו 12 סוללות של אס.אי.2. המצרים היו צריכים לחזק מחדש את המערך של ה-אס.אי.2. הם הורידו קצת את מערך הנ"מ במקומות שהיה מקודם, כדי להגן על היחידות של ה-אס.אי.2. כתוצאה מזה נשאר האי גרין בלי הגנה מתאימה, וחיל-האוויר שלנו עלה עליו ביום ששי זה. אני חושב שהיתה הצלחה לא רגילה. האי גרין הוא אי, אמנם גם אנגליה היא אי, אבל האי גרין אלה כמה עשרות מטר ממתכת, מצבורי תחמושת רבים. פרצה דליקה במצבורים, התחמושת התחילה להתפוצץ. האנשים שלנו ראו איך הם זורקים לים פצוצים. כל האי הפך להיות לגיהנום וסירות רבות ניסו להוציא את הפצוצים מבלי להתחשב בארטילריה שלנו ובאש שלנו מפורט-איברהים. אני חושב שהם וודאי יחזרו לאי גרין. אבל ביום ששי, האי גרין, לא היה אי ולא היה "גרין", אלא עלה באש. אחרי כן טלפנתי לדן

רם בחניטה על זה כדי לומר לו מלה טובה והוא שמח.

the 1990s, the number of people in the world who are under 15 years of age is expected to increase by 1.5 billion (United Nations 1994).

There is a growing awareness of the need to address the needs of children in the 1990s. The United Nations has developed the Convention on the Rights of the Child (1989) and the United Nations Children's Fund (UNICEF) has developed the Innocent Initiative (1990) to address the needs of children in the 1990s.

The Innocent Initiative is a global campaign to improve the lives of children in the 1990s. It is a partnership between UNICEF and the private sector. The Innocent Initiative has three main goals: to improve the health of children, to improve the education of children, and to improve the living conditions of children.

The Innocent Initiative has been successful in many ways. It has raised awareness of the needs of children in the 1990s. It has raised funds to improve the lives of children in the 1990s. It has helped to improve the health of children, to improve the education of children, and to improve the living conditions of children.

The Innocent Initiative is a global campaign to improve the lives of children in the 1990s. It is a partnership between UNICEF and the private sector. The Innocent Initiative has three main goals: to improve the health of children, to improve the education of children, and to improve the living conditions of children.

The Innocent Initiative has been successful in many ways. It has raised awareness of the needs of children in the 1990s. It has raised funds to improve the lives of children in the 1990s. It has helped to improve the health of children, to improve the education of children, and to improve the living conditions of children.

The Innocent Initiative is a global campaign to improve the lives of children in the 1990s. It is a partnership between UNICEF and the private sector. The Innocent Initiative has three main goals: to improve the health of children, to improve the education of children, and to improve the living conditions of children.

The Innocent Initiative has been successful in many ways. It has raised awareness of the needs of children in the 1990s. It has raised funds to improve the lives of children in the 1990s. It has helped to improve the health of children, to improve the education of children, and to improve the living conditions of children.

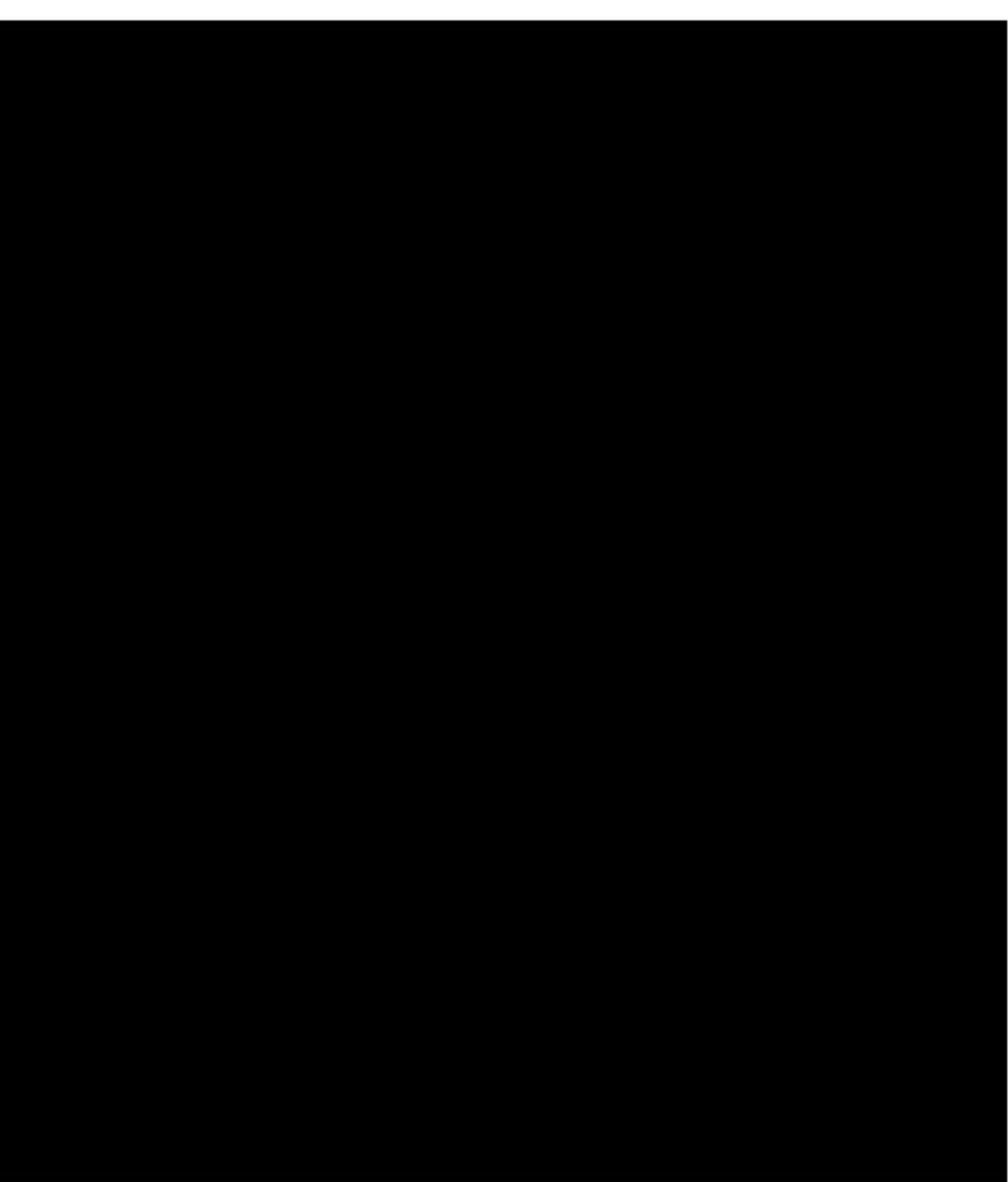
The Innocent Initiative is a global campaign to improve the lives of children in the 1990s. It is a partnership between UNICEF and the private sector. The Innocent Initiative has three main goals: to improve the health of children, to improve the education of children, and to improve the living conditions of children.

The Innocent Initiative has been successful in many ways. It has raised awareness of the needs of children in the 1990s. It has raised funds to improve the lives of children in the 1990s. It has helped to improve the health of children, to improve the education of children, and to improve the living conditions of children.

The Innocent Initiative is a global campaign to improve the lives of children in the 1990s. It is a partnership between UNICEF and the private sector. The Innocent Initiative has three main goals: to improve the health of children, to improve the education of children, and to improve the living conditions of children.

The Innocent Initiative has been successful in many ways. It has raised awareness of the needs of children in the 1990s. It has raised funds to improve the lives of children in the 1990s. It has helped to improve the health of children, to improve the education of children, and to improve the living conditions of children.

The Innocent Initiative is a global campaign to improve the lives of children in the 1990s. It is a partnership between UNICEF and the private sector. The Innocent Initiative has three main goals: to improve the health of children, to improve the education of children, and to improve the living conditions of children.

[The following text is a dense, continuous block of characters and symbols, likely representing a corrupted or heavily redacted document. It contains no legible words or phrases.]

[The following text is a dense, continuous block of text, likely a scan of a document page. It contains numerous lines of text, many of which are illegible due to the quality of the scan. The text appears to be a mix of English and possibly some non-English characters, but the overall structure suggests a formal document or report. The text is too blurry to transcribe accurately.]

the 'information' and 'communication' fields. The 'information' field is defined as:

...the study of the processes of information production, distribution, access, use and evaluation, and the study of the social, cultural, economic and political contexts in which these processes take place. (p. 10)

The 'communication' field is defined as:

...the study of the processes of communication production, distribution, access, use and evaluation, and the study of the social, cultural, economic and political contexts in which these processes take place. (p. 10)

The 'information science' field is defined as:

...the study of the processes of information production, distribution, access, use and evaluation, and the study of the social, cultural, economic and political contexts in which these processes take place. (p. 10)

The 'information studies' field is defined as:

...the study of the processes of information production, distribution, access, use and evaluation, and the study of the social, cultural, economic and political contexts in which these processes take place. (p. 10)

The 'information research' field is defined as:

...the study of the processes of information production, distribution, access, use and evaluation, and the study of the social, cultural, economic and political contexts in which these processes take place. (p. 10)

The 'information practice' field is defined as:

...the study of the processes of information production, distribution, access, use and evaluation, and the study of the social, cultural, economic and political contexts in which these processes take place. (p. 10)

The 'information policy' field is defined as:

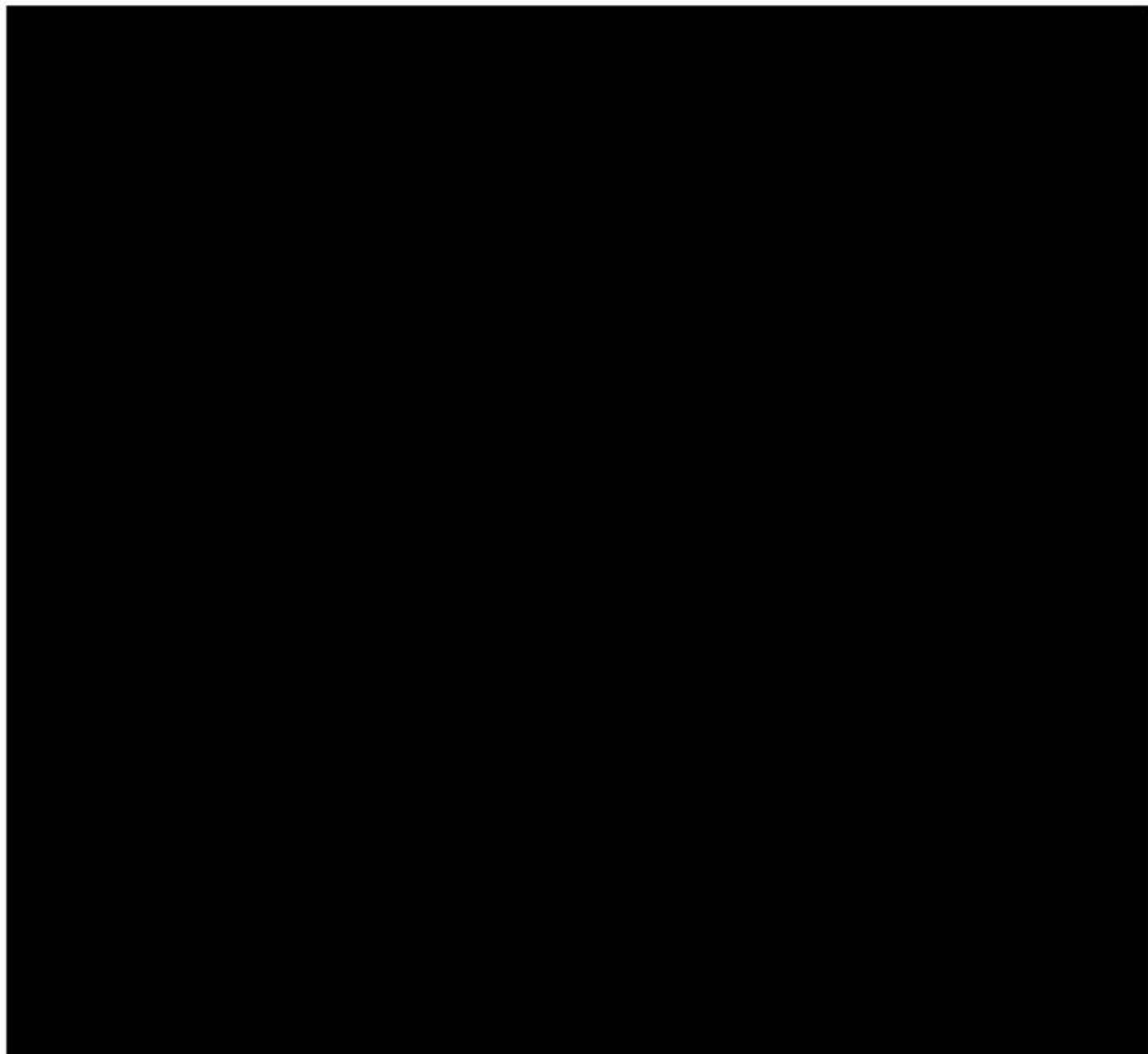
...the study of the processes of information production, distribution, access, use and evaluation, and the study of the social, cultural, economic and political contexts in which these processes take place. (p. 10)

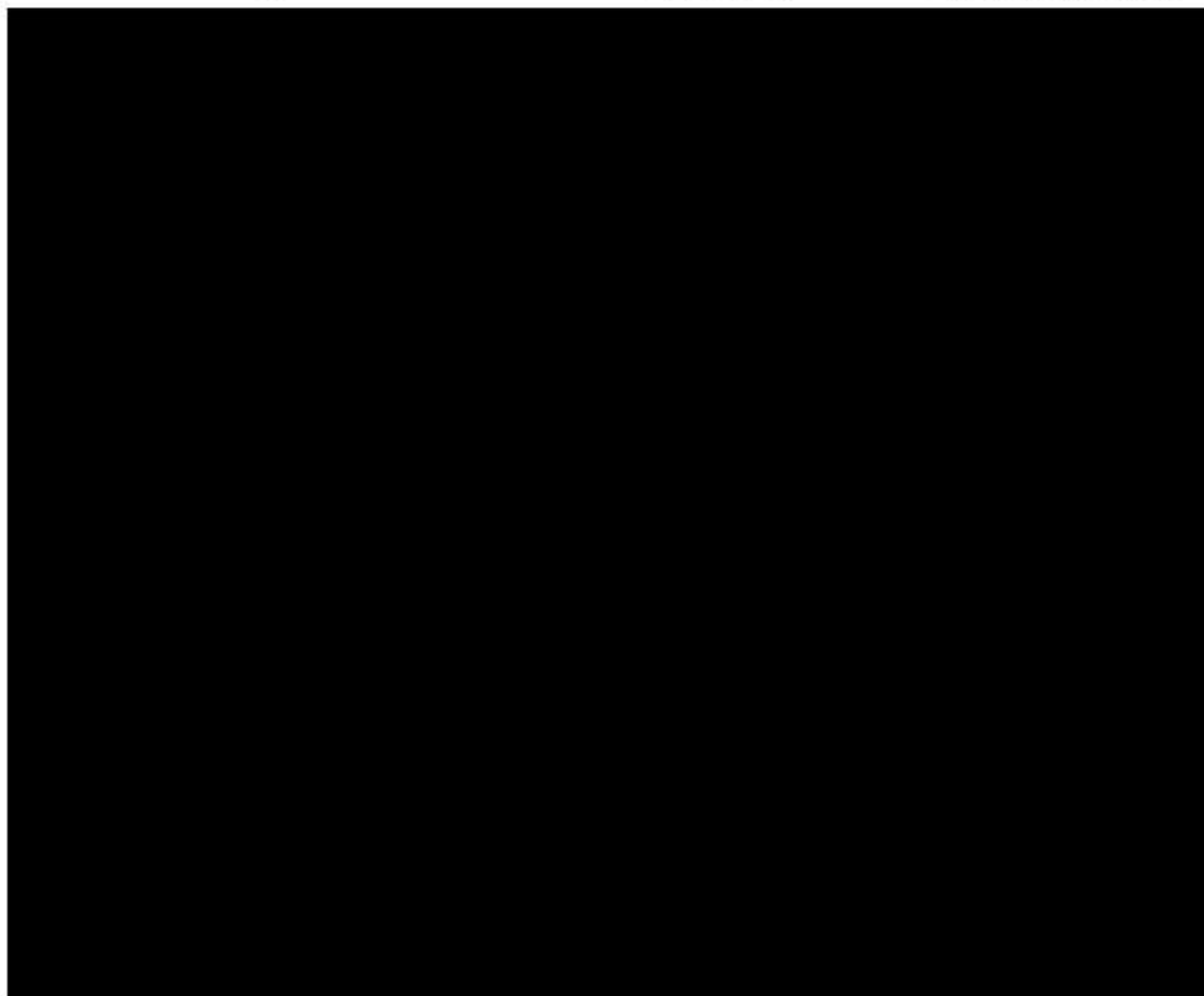
The 'information management' field is defined as:

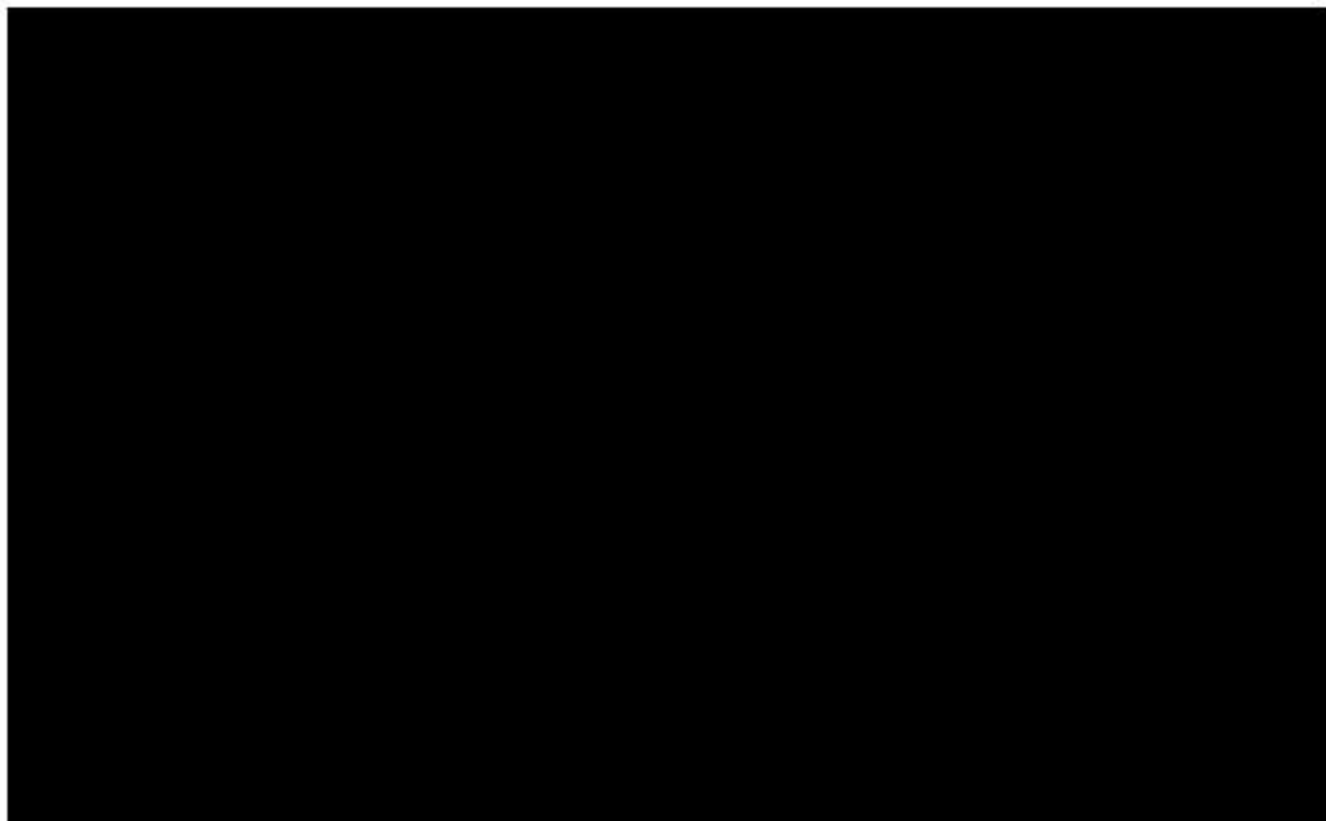
...the study of the processes of information production, distribution, access, use and evaluation, and the study of the social, cultural, economic and political contexts in which these processes take place. (p. 10)

The 'information technology' field is defined as:

...the study of the processes of information production, distribution, access, use and evaluation, and the study of the social, cultural, economic and political contexts in which these processes take place. (p. 10)

מ ח ל י ט י ם :

181. יהדות ברית המועצות

ראש הממשלה ג. מאיר:

ראיתי את עצמי מחוייבת להעלות עכשיו לדיון את בעיית הטיפול ביהדות ברית-המועצות. זה חודשים אחדים שהשאלה הועלתה. אני שמחה לנסיבות מדוע הועלתה: באו קצת עולים מברית-המועצות.

סגן ראש הממשלה וחשד לקליטת העליה י. אלון:

ועוד באים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אין זה בניגוד לזה שבאו.

אחרים מהם בכל אופן כופרים בשיטה שבה טיפלנו בענין זה. הדבר מחריף עכשיו. ביקשתי חברים המטפלים בענין זה שיבואו לישיבה. אנחנו מוכרחים לקבל החלטה: האם משנים את השיטה או לא? עומדת השאלה העיקרית: האם עולים שבאו מברית-המועצות צריכים להתבלט בענין זה או לא - האם זה מסכן או עלול לסכן את העליה הנמשכת משם לאט לאט, או לא?

שר הפנים מ.ח. שפירא:

ברור שהם אינם צריכים להתבלט.

ראש הממשלה ג. מאיר:

באו אלי ובוודאי באו גם לחברי ממשלה אחרים. יתכן שישנם חילוקי דעות בינינו. מצאתי שבא הרגע שבו צריכים להחליט מה חושבת הממשלה בנקודה זאת, כי קבוצת החברים הפועלת בזה הגיעה להכרה שאין היא לבדה יכולה לעמוד מול לחץ זה.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

נדון על המדיניות רק בנקודה זו או בכלל על

המדיניות כלפי ברית-המועצות?

השר מ. בגין:

אי-אפשר להפריד.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני חושבת שזה נכון. העניינים מגיעים לידי כך שעוד מעט לא נדע נגד מי המלחמה, האם נגד ממשלת ברית-המועצות או נגד ממשלת ישראל.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

עד כדי כך?

שר החוץ א. אבן:

כן, יש הפגנות של סטודנטים נגדנו.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אמרתי לחברי הממשלה על מה הדיון. עם העליה
מברית המועצות ישנם ישראלים המעמידים סימן שאלה על הדרך שבה טיפלנו עד עכשיו
בבעיית יהדות רוסיה. באופן מיוחד, נדמה לי, שזה מתרכז בנקודה אחת: האם יש
להפעיל את העולים שהם יופיעו בגלוי? יש חברים אחרים החושבים שזה עלול לסכן את
העליה הנוספת. על זה אנחנו צריכים לקבל החלטה, האם להפעיל אותם בגלוי או לא.
אבל החברים העוסקים בעניין יציגו אותו בפנינו.

מר ג. לבנון:

ישנה ביקורת רחבה ביותר שלא נעשה די בעניין
יהודי רוסיה. נשמעים גם ביטויים חריפים שהיתה השתקה מכוונת. מקור הביקורת הוא
טבעי. ישנה ביקורת שיש לקבל אותה באהבה, שהיא באה מפי אנשים שהגיעו מן החזית.
המגיעים הם בכל זאת די רופפים. ישנה הרגשה שלא נעשה מספיק ושוכחים אותם. ודאי
שיש לעשות הרבה יותר. את זאת אנו העוסקים בזה מבחינה מסוימת יכולים להגיד.
היתה תקופה שקשה היה לנו להזיז דברים. אבל אני מכין שכפי שסוכם בהודמנות
קודמת, כאשר דיברו על הנושא של יהודי ברית-המועצות, שיתקיים דיון יסודי בקשר
למדיניות כללית, היום אנו חייבים להתרכז בנקודה אחת, בכל אופן לא מדובר על
השתקה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

היות ואומרים שיש השתקה תאמר בכל אופן במלים ספורות מה נעשה במשך השנים.

מר ג. לבנון:

זה שנים שאנחנו פועלים כדי לעורר את היהדות בעולם וגם את כל החוגים הלא יהודיים שיש ענין לעוררם, שיש להבטיח את הפעלתם כדי להוות לחץ על ברית-המועצות, ועד כמה שאפשר להפעיל גם ממשלות ידידותיות על ידי תמיכה גלויה ובמגעיים בילאטרליים שקטים עם ברית-המועצות. ברור היה לנו, וגם כיום ברור לנו שאנחנו צריכים ללכת בשטח זה בדרך של קרשצ'נדו, בהדרגה לעליה. לא תמיד קל ונוח לעשות זאת. מפעם לפעם מופיעות "החקפות שלום" סובייטיות ויש למדינות השונות אינטרסים משלהן. בכל זאת אני חושב, שאם להוציא את פרשת הפלישה לצ'כוסלובקיה ב-1968, הרי לא היה נושא שבו נתקלה ברית-המועצות כפי שנתקלה בנושא יהודי ברית-המועצות. אמנם גם פרשת המרד של האינטלקטואלים זוכה לכותרות, אבל הרבה פחות התמדה מאשר הנושא של יהודי ברית-המועצות. וכך בכל המישורים.

בעתונות היה ציטוט שזו הפעם הראשונה שישראל הציגה את הנושא באו"ם. אין זה נכון. בכל הזדמנויות ניצלנו את במת האו"ם כדי להעלות נושא זה. אבל הדבר הזה נעשה קשה יותר ויותר מפני שהלחץ הסובייטי על גורמים אחרים הלך וגבר. היו לנו קשיים בגיוס תמיכה של מדינות שונות. האמת היא, שהאמריקאים עמדו לימיננו, אם כי בשנים האחרונות, עלינו היה להיות היוזמים והאמריקאים היו מצטרפים אלינו. עם האירופאיים נעשה הדבר קשה יותר ויותר. אבל נדמה לי כי למעשה לא החמצנו אף הזדמנות אחת כדי להעלות את הענין בפני האו"ם.

אשר ליהדות, פעלנו בשני הכיוונים גם יחד: מצד אחד לעורר את היהדות לנושא זה, ומצד שני לנסות ולהבטיח שזה יהיה נושא שידובר בו בשם היהדות בכל מקום ומקום. הדבר לא היה פשוט, באופן מיוחד במציאות של יהדות אמריקה, שחלוקת בה הדעות בהרבה נושאים יהודיים. היתה אז סכנה שתהיה התרוצצות מסביב למימשל בנושא זה. אבל הצלחנו שתהיה חזית משותפת, ויש לזה ערך עצום. שמנו דגש בזמן האחרון באופן מיוחד, לא להסתפק במרכזים הגדולים כמו ניו-יורק וושינגטון. גם הסובייטים עלולים לטעון, שעם קצת דמיון וקצת כסף אפשר לארגן הפגנות בניו-יורק ובושינגטון. עשינו חריש עמוק בקרב הקהילות השונות, דחפנו את הגורמים היהודיים להפוך את זה לענין של כל הקהילות. השנה, למשל, אורגנו הפגנות בשמחת תורה ב-60 קהילות בארצות-הברית ובקנדה. נקודת התורפה היא עדיין הסטודנטים. זוהי בעיה חמורה ביותר בקרב יהדות אמריקה. הסטודנטים היהודיים הם הפעילים במרד הדור הצעיר באמריקה ובכלל. טוב שנדע את האמת, כי כאשר אנחנו קוראים על הפגנה יהודית, הרי לצערנו הרב זה מקיף בעיקר נוער בגיל בתי-ספר, אלה שלא התרחקו עדיין מן היהדות. יש תהליך כזה בארצות-הברית, שעם סיום בית-הספר התיכון מתחיל תהליך ההתרחקות מן היהדות. אבל הנושא של יהודי ברית-המועצות הפך להיות הנושא המעסיק את יהדות ארצות-הברית אחרי ענין בטחונה של ישראל.

כמובן שכל מה שנעשה אינו מספיק. אבל אני חושב שהתקדמנו באופן רציני במאמצינו להביא את הנושא לעומקה של היהדות. עשינו גם מאמצים גדולים באמריקה הלאטינית, שעם היהדות היא אולי פחות רשמית. אבל יש שם חוגים החשובים מאוד לברית-המועצות, חוגים של אינטלקטואלים, דווקא של אוהבי ברית-המועצות...

ראש הממשלה ג. מאיר:

לא יהודים?

מר נ. לבנון:

לא יהודים. והצלחנו להפעיל גם חוגים אלה.

וכאן אני רוצה להעיר הערה. בארצות-הברית היינו חייבים לעבוד בצנעה עד כמה שזה נוגע למי ומי המניע בענין זה. ולא רק בין חוגים עוינים, אלא גם בין חוגים יהודים - ואני יודע זאת על בשרי. נתקלנו בחשדנות שמא ישראל מגזימה ו"מבשלת" עינים מתוך חשבוניות מדיניות שיש לה עם ברית-המועצות. היה איפוא חשוב וחיוני שזה יופיע, לא כענין של ישראל, אלא כהתקוממות הציבור היהודי בארצות-הברית.

פעלנו באירופה ואנחנו פועלים באירופה, אמנם לפעמים באוירה קשה ביותר.

אולם יותר מאשר בין הסטודנטים בארצות-הברית, הצלחנו בין הפרופסורים היהודיים. קיים ארגון מכובד, גוף חשוב של אישים התארגן ופועל בשטח זה.

לכל העבודה הזאת ולכל הלחץ הזה יש טעם וערך אם יהיה אקומולאטיבי ואם יתמיד. לזאת מכוונת עבודתנו. בהתחלת השנה התחלנו, כעצם, בקושי מסויים. בעתונות הובאו תעודות על התמרדות האינטליגנציה הליבראלית הסובייטית. התעודות הכילו דברי ביקורת שלהם. הם הראו איך אנשים מסתכנים. היתה הפגנה ליד הכיכר האדומה נגד הפלישה לצ'כוסלובקיה. הופיעה בעתונות דוקומנטציה רבה. אנחנו ציפינו באמת לשעה שחיה דוקומנטציה כזאת גם לנו. עד אז דיברנו רק "בשם". החל מהשנה התחיל הענין לעלות יותר בקרש'נדו. ואני חושב שבחינה מסוימת תאריך קובע בהתפתחות זו היה המכתב מגרוזיניה שפורסם ושזכה להד רציני מאוד.

השד י. ספיר:

עכשיו הם מודיעים שהמכתב היה מזויף.

מר ג. לבנון:

אינני יודע אם הם מודיעים. בינתיים אומרים זאת רק גורמים שאינם רשמיים. בדרך הזאת הודיעו גם שכל אלה שחזמו על המכתב הם זקנים. לידיעתכם: מבין השמונה-עשר החתומים על מכתב, רק שניים הם מעל לגיל של ששים, ואחד מבין השנים, גם בנו חתום על הדוקומנט הזה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

וילנר אמר שהנכדים אינם נותנים לסבא לנסוע.

מר ג. לבנון:

הידיעה שזה מזויף באה מאיזה קורספונדנט ממוסקבה שאיננו יכולים אפילו להתווכח אתו בקול רם. אין זה עדיין גורם רציני המבחיש את האוטנטיות של הדוקומנט הזה.

בפעולתנו הטלנו על עצמנו מספר מגבלות. האחת: לא רצינו אף פעם להיות שותפים לגורמים אנטי-סובייטים מובהקים. בארצות-הברית יש גופים כאלה למכביר. ישבתי בשגרירות וקיבלתי חודש חודש פניות כאלה מאוקראינים וממהגרים אחרים. איש איננו מקשיב לגופים אלה בארצות-הברית. זה הפך אצלם לטראדיציה להופיע פעם בשנה על-יד המונומנט של וושינגטון. אין זה גורם ממשי. הודהות עם הגורם האבוד של CAPTIVE NATIONS אין לה ערך.

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

הם גם אוייבי היהדות.

מר נ. לבנון:

מגבלה שניה: לא היה כל ענין להציג את הפעולה כעבודה מדינית של סוכנים ישראלים בארצות-הברית. היה הכרח להקפיד על כך שזה יופיע בשמה של יהדות ארצות-הברית. הוקם ארגון גג יחיד המקיף את כל הארגונים היהודיים בארצות-הברית להוציא את ה-COUNCIL FOR JUDAISM והגוף נקרא: AMERICAN JUDAISM FOR SOVIET JEWRY. כאשר היה פעם משבר, הצלחנו בעזרתו של שר החוץ להשפיע על יהודים שזה יוצא מגדר של ריב. זהו נכס חשוב מאוד. עד עכשיו זה נשאר הנושא היחיד שמסביבו הצלחנו לארגן את יהדות ארצות-הברית.

מגבלה שלישית ששמנו על עצמנו: מצאנו פורמולה כיצד לדבר על קצת עליה שישנה. הצלחנו לשכנע גם את העתונות האמריקאית לא לדבר על הגירה, אלא על A TRICKLE FACILITY - "טפטוף". בענין זה קשה מאוד היה לרסן את העתונות האמריקאית. אבל הצלחנו בזאת בפניה אנשית, תוך כדי מסירת העובדות. אמנם ארע בניו-יורק טיימס, שהופיעה כתבה ממוסקבה עם כותרת שניתנת רשות ל-200 יהודים לחודש לעלות לישראל. הם התנפלו על הכותרת הזאת. המגמה היא להצניע את הענין הזה. אמנם 200 או 300 לחודש מתוך 3,000,000 הם בשבילנו דבר פעוט, אין זו עליה, אם כי זוהי התחלת יציאה. אבל ישנם גורמים באזור שזהו בשבילם דבר גדול.

ועוד דבר: לא פעם היה לנו פיתוי, מבחינת היעילות והאפקט להביא עולים מברית-המועצות לציבור שיספרו על הדברים. ההכרה שלנו היא שלפחות לפי שעה אין לעשות דברים כאלה בפומבי ובאופן גלוי. במידה שיש להביא את הדברים לידיעת הציבור יש לעשות זאת בחוגים סגורים, בצורה זהירה, לא בפרסומת ולא בעתונות.

לאחר הפסקה ארוכה שהיתה מאז מלחמת ששת הימים עד לסתיו 1968, התחילה לבוא עליה קטנה משש והיא גדלה וגדלה לא רק במספר, אלא מה שחשוב ביותר, היא הפכה מעליית ישישים ונכים לעליית משפחות יהודיות, לעליית צעירים יהודיים. אין לנו שום הוכחות שחזר על גבי לבן מה הם המניעים המדויקים אצל הסובייטים לחידוש עליה זו ומה עלולים להיות מניעים להפסקתה. כל הפרשנות שמתימרים להבין היא רק פרשנות ולא יותר. יש ספקולציות שונות. עולים העלו כל מיני תאוריות: רצו להפטר מאלמנט מתסיס, מיהודי הארצות הבאלטיות. והנה הופיע ענין גרוזיה. הגרוזינים אינם אלמנט מתסיס. והנה כבר בבית-הסוהר, והנה ניתן להם לצאת. והנה ניתן לצאת גם מאזור מונק'ן, יהודים לא פעילים שנשארו בחייהם יהודים. נשמעות כל מיני תאוריות: יש רעש בעולם, רוצים לזרוק עצם ליהודים, אולי ישחקו.

אנחנו, בכל זאת, יצאנו מתוך הנחה שזהו נכס גדול ועצום שאיננו נמדד במספרים אבסולוטיים. נקרא לזה עליה או לא, אבל אל נזלזל בזה. אני חושב ששלושת עד ארבעת אלפים יהודים כאלה בשנה הם בשביל ישראל נכס עצום. אולם בייחוד היה זה בשביל הדור הצעיר היהודי שם כאויר לנשימה. אבל אנחנו יודעים כי דווקא בתקופה של התעוררות גדולה, יש סכנות של אכזבה חמורה. אם המסך נופל והוא אטום, הרי זה עלול להיות מכה.

יש עוד בחורים צעירים ופעילים החותרים לעלות. הלוואי שיגיעו מחר הנה וידפקו על השולחן ויצעקו: אינכם עושים די למען יהודי ברית-המועצות. אבל על מנת שיהיה להם סיכוי לצאת, חשבנו לנכון להמשיך דרך שהלכנו, לא להפעיל באופן גלוי את העולים משש, לא לתת לאותו הגורם שיכול להאחז בזה עילה לומר: האם אנחנו צריכים לשגר להם מאות תעמלנים אנטי-סובייטים?

יכול להיות שאיננו צודקים בחששות שלנו. אולם

אנחנו טוענים שהסיכון הכרוך בדבר הוא כזה, שהאפקט הנוסף מכך שינאמו בעולם או יכתבו עולים בגלוי, איננו מצדיק שניקה עלינו את הסיכון הזה. לאחר שהופיעה האיגרת מגרוזיה, הופיעו מאמרים בעתונות על כל פרשת ההתעוררות. דאגנו לכך שבאחד

העתונים החשובים בארצות-הברית יתואר הדבר בצורה כזאת: הסופר שלנו שוחח עם אנשים שזה עתה חזרו מברית המועצות. הסופר לא נתן לנו מנח שיתנו לו לכתוב שדיבר אתם, זה חשוב לו בשביל סיפור המעשה. אמרנו: ניתן לך לדבר אתם, אבל אתה מתחייב לא לפרסם זאת בצורה כזאת.

נביא את העולים כזהירות לחוגים סגורים, כדי לדבר את היהדות, כדי שידובר על הנושא בקול רם, כדי שהעבודה תתמיד והיא תעלה גלים גלים. אבל בפני הציבור בפומבי לא הם צריכים להיות הדוברים. אבל אם נפתח את הפרצה ונהפוך את העולים לדוברים, זה יזיק. לצערי הרב, בשבועות האחרונים נפרץ הסכר והם נואמים. אומרים שיש צנזורה על הנאומים האלה. אינני יודע. לא אגיד שאין ערך לדבריהם. ודאי יש ערך. גם נוער ישראלי מתחיל להחליב מן הענין לשמע דבריהם. אבל אפשר להיות פעיל בהנועות נוער גם בצנעה. לדעתנו, הסיכון הכרוך בהופעה פומבית איננו מצדיק תופעות כאלה, ובייחוד בעתונות. כי אם נלך בדרך זו, לא יופיע אחד בלבד, אלא רבים רבים.

ושוב אין הוכחה שחור על גבי לבן שזה יזיק, אבל יש בזה משום סיכון. אנחנו סבורים שיש להעלות את הלחץ ולהגביר את הפעולה ולנצל את העובדה שעולים מביאים ידיעות משם. יפרסמו סיפורים משם אבל לא בשם עולים. מאמינים גם לתיירים המבקרים שם. אנחנו דואגים להברחת תיירים ולשיגור תיירים רבים לכל הקהילות החשובות, ויש לנו גם אפשרות למצוא את התיירים שיספרו סיפורים על הנעשה שם.

אנחנו מבקשים את עזרת הממשלה במידה שהיא יכולה להשפיע, להמשיך באותה הדרך שהלכנו בה. אינני אומר שכך צריך יהיה לעשות תמיד. מחר עלול המצב להשתנות. יכול להיות שנצטר יסתמו ממילא את השער ליציאה לפרק זמן, או נקים צעקה ונעשה פעולות אחרות. כיום יש להמשיך בדרך שהלכנו בה. העירו שרים בישיבה הקודמת שהמכתב של יהודי גרוזיה איננו רק מאבק של קהילה אחת. תהיה ודאי פטיציה של מאות קהילות. יש להמשיך במאבק. אבל אין זה טוב שהעולים בעצמם ינאמו באסיפות.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני רוצה לומר רק מילים אחדות על החבורה הזאת של אביגור, נחמיה, צבי נצר ועוד אחרים. מאז קום המדינה ומאז שהיה לנו מגע דיפלומטי עם ברית-המועצות זה עשרים שנה כמעט הם עשו עבודה כבירה. אבל היכולת שלהם להסביר מה שהם עשו עומדת בפרופורציה הפוכה למה שהם עשו מסביב לברית-המועצות ובתוך ברית-המועצות.

יש לנו מכשיר של "קול ציון לגולה". ישבתי למשל חמש שעות עם קבוצת עולים מרוסיה והיה בינינו ויכוח. הם כועסים מדוע THE VOICE OF AMERICA הוא תוקפני יותר נגד ברית-המועצות מאשר "קול ציון לגולה". שנים היו הפרעות לשידור "קול ציון לגולה", ובקושי אפשר היה לשמוע מילה. הגענו לידי כך, אינני יודעת מדוע, שהפרעות פסקו.

מר ג. לבנון:

ב-20 באוגוסט 1968, אחרי הפלישה לצ'כוסלובקיה, התחילו שוב הפרעות לשידורים לרוסיה מלבד לשידור שלנו.

ראש הממשלה ג. מאיר:

לא הצלחנו לשכנע את העולים שיש סכנה שיתחילו שוב להפריע לשידורים שלנו. הם יכולים לא להפריע לשידורים אחרים ולנו כן להפריע. האם זה יהיה טוב יותר ליהדות ברית-המועצות אם לא יוכלו לשמוע את "קול ציון לגולה"? אבל אי-אפשר היה לשכנע אותם.

יש עכשיו התעוררות גדולה בין הסטודנטים הישראליים לעניין זה, התעוררות שיש לברך עליה. הם היו אצלי. הם בעצמם אומרים שעד לפני חודשים אחדים לא ידעו על העניין ולא היה איכפת להם. והנה, עכשיו הם "יודעים" טוב יותר מכולם מה צריך לעשות ואיך צריך לעשות. הם מביאים לאסיפות גדולות של סטודנטים עולים. השמות האלה פורסמו ודאי בכל העולם. זה לא איכפת לי. אבל השאלה היא: מה יהיה?

עכשיו נודע לי שעומדת לצאת משלחת לאמריקה, לא לאותם עשרים וששת הארגונים המטפלים כבר שנים אחדות בעניין יהדות רוסיה, כי אם איזה יהודי שאין לי מושג מיהו מזמין משלחת של שני עולים ואת גאולה כהן לבוא לאמריקה ולהופיע באסיפות. אי לי מושג מיהו היהודי הזה דויטש. עובדה היא שהייתי פעמים אחדות בארצות-הברית, נפגשתי עם ארגונים אלה בעניין יהדות רוסיה, פעם עם חוגים קטנים יותר, פעם עם חוגים גדולים יותר ואת השם הזה לא שמעתי. אין זה אומר לגנותו, אבל אני אינני יודעת את השם הזה. פה יושבים אנשים שהיו בארצות-הברית, בכל מיני עניינים. אם גם לאיש מהם אין אומר השם הזה דבר, אינני יודעת מיהו. אבל האיש הזה מביא את שני העולים מברית-המועצות ואת גאולה כהן לארצות-הברית והם יופיעו ברחבי אמריקה.

מחרתיים עושים כאן הסטודנטים וארגוני הנוער אסיפה גדולה והם באו להזמין אותי. אם אני אופיע שם או איזה שר של הממשלה יופיע שם עם עולים מברית-המועצות, אינני יודעת מה יהיה אחר-כך. כמו נחמיה, אינני מוכנה לחתום על כך שאם אנחנו נופיע יחד עם העולים באסיפה ואם המשלחת תצא לאמריקה, זה יביא להפסקת העליה מברית-המועצות. אין לי מושג. אבל אני פחדנית, ואני מפחדת. יכול להיות שהעליה משם תיפסק סתם, אבל אנחנו נאכל את עצמנו כי לא נוכל להוכיח שזה לא היה תרוץ בידים.

ועוד דבר. הגענו עכשיו לאיזה סידור עם רומניה. רומניה היא עצמאית מאוד. אבל אינני יודעת אם הרוסים ירצו לעשות לנו רעה, אם לא יוכלו להשפיע על רומניה. אין לי כל בטחון בזה.

מתוך כל הטעמים האלה, חשבתי שצריך להביא את הענין הזה הנה והממשלה תצטרך להחליט אם היא מוכנה להסתכן. אם היא תחליט שכן - כך יהיה, ואם היא תחליט שלא - לא יוכל להיות שגורלה של יהדות כזאת ימסר לידיים של עולים אחדים ועוד אחדים בישראל היודעים את הענינים טוב יותר, עם כל החיבה והכבוד להם.

שר הסעד י. בורג:

אני חושב שיש לפנינו ענין של פיקוח נפש על שני דברים: על הענין עצמו וגם על קול ציון לגולה שאני מדשיב אותו. אני אומר זאת מתוך ידיעת הנושא.

ראש הממשלה ג. מאיר:

כותב לי נצר: שני עולים מאותה קבוצה עומדים לצאת בחודש הבא למינכן, בתור יועצים לרדיו "ליברטי". אנחנו יודעים מהו הרדיו הזה. אין זה רדיו גרמני, זהו רדיו אנטי-סובייטי. רק זה חסר לנו - שידעו כי יהודים היוצאים מברית-המועצות מצטרפים למלחמה אנטי-סובייטית, ולא-דווקא בענינים יהודיים.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

האם יש מי שמקשר אותם עם הרדיו הזה?

מר ג. לבנון:

בא איש של חשדורים האלה לישראל כדי לגייס

אנשים, כל מיני מהגרים.

שר העבודה י. אלמוגי:

האם אין חשש מפרובוקציות מכוונות?

מר ג. לבנון:

אנו יודעים שחזנות אלה מסוכנות מאוד. חדרו לשם הרבה סוכנים סובייטיים. אנחנו מנסים לשכנע את האנשים האלה לא לצאת לשם.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

לא צריך לתת להם לצאת.

שר הסעד י. בורג:

על פי ההלכה, ספק פיקוח נפש יש לו דין של פיקוח נפש. ואני מגדיר כפיקוח נפש את האפשרות של יחידים לצאת משם, כשהשלהבת נמשכת וישנה עובדה שאין הפרעה לקול-ציון לגולה, שהוא מחייה שם נפשות. זה מחייב אותנו להיות זהירים. אחרי שאנשים יוצאים משם, ניתן חומר בידי שונאינו? החשש הזה לכך צריך להתוות את דרכנו.

דיבורי ביום שלישי עם נצר. כל אחד צריך לדבר עם המפלגה שלו, עם ארגון הנוער שלו, עם הממשלה הצעירה על-מנת למנוע את הופעת העולים הללו באסיפות פומביות, ולהשפיע, לא רק דרך הזרוע של הממשלה, שאולי אין לה שום אסמכתה חוקית לכך, אלא גם באופן פנימי. מסביב לשולחן הזה יושבים נציגים של 110 קולות בערך מתוך 120 קולות של הכנסת. אנחנו רוב מניין ורוב בניין. גם

בארגוני הסטונדטים מוכרחים לפעול על-מנת שלא יהיה חשש קטן ביותר לנזק שעלול להיות.

אני מציע שכל אחד מאתנו יפעל בארגון שלו ובכל אותם המקומות שאנחנו בעלי הבתים, שלא יהיו דברים שחברים העוסקים בעבודות קודש סובלים מהם וחוששים שמי יודע איזה מחיר נצטרך לשלם בעד זה.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

יש לי מספר הערות לענין זה. מן הדין היה שלפחות חברי הממשלה יידעו מה נעשה במשך השנים הללו.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אולי נוכל לקבל אילו דברים בכתב? הם כל כך קונספירטיביים, שהם אינם נותנים דין וחשבון לעצמם.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

אני יודע בהחלט על הרבה אבל לא על כל מה שנעשה במשך השנים בפנים ובחוץ ועל-ידי כוחות אינטלקטואליים ועל ידי משלחות שונות שהיו במוסקבה, של לא יהודים. יש חשיבות רבה מאוד שכל חברי הממשלה ידעו על כך. אולי יעלו את הדברים על נייר שלא צריך להוציאו החוצה, אבל שפה יוכלו לקרוא על תולדות הענין. אני מחשיב את זה מאוד.

שנית, הפעולות החיצוניות שהיו לא נולדו רק עכשיו. אשר לשאלת התרפת הפעולות האלה בחוץ, יש בזה סכנה של BACKLASH. אבל אפשר להתעלם מן הדבר הזה ולעשות בחוץ כל מה שאפשר לעשות.

אולם ביחס לענין של העולים, אין לי אף שמץ של ספק שאסור להפעיל אותם בפומבי. כי מה הערך שלהם? כבר נרמז פה או הוגד פה שלעליה זו שבאה משם יותר ממה שיש לה ערך מבחינה כמותית בשביל ישראל, יש לה ערך מבחינה איכותית לגבי יהדות ברית-המועצות. אני שואל: האם יש פה משהו החושב שעל-ידי כך שיופיעו עולים באסיפות הם יקרכו את הפתרון? אני חושב שלא יימצא פה אף אחד החושב שנגיע לפתרון ליהודי רוסיה על-ידי כך שעולים יופיעו מעל כמות. אבל אין לי כל ספק שבהטרדה הזאת של הופעת עולים כאלה באסיפות, נפסיד גם אותו הזרם הדקיק שישנו כיום ויכול אולי עוד להיות. עד היום, אני מתפלל מדוע הם מקיימים זאת. אינני יכול להבין זאת. אין לי שום אוריינטציה על כך. ביום חמישי שעבר היו בכיתי שני עולים: האחד, מהנדס מחוז ירושלים וחשני רופא, שישבו בבתי-סוהר שונים וכו' וכו'. הם "חבלנים לציונות". זהו דבר בלתי רגיל. זהו דבר לא רציונלי. אתה יכול להכניס אותם לכל מוסד שיש לו מדיניות כוללת מבחינה ציונית. הם הביאו לי, ואולי גם לאחרים תקליט של שיר אשר הושג בשמחת תורה על-יד בית-הכנסת, תרגום לרוסית של השיר - LET MY PEOPLE GO. זהו דבר מזעזע. ויש שיר שני נהדר שהוא תשובה ל"ירושלים של זהב" מיהדות רוסיה. כלומר, קיימת בתוך יהדות רוסיה זה שנים תסיסה משיחית שיש להאריך אותה. הענין הזה של עליה משם הוא החמצן או תוספת החמצן לקיום התסיסה הזאת. את זה אסור לסכן. אין מה לדבר על כך שהופעת העולים באסיפות לא תביא שם לידי מהפכה של "שלח את עמי". העולים האלה לא יביאו לכך. אולם אני בטוח בזאת שהעליה הזאת תיפסק. על כל פנים, זוהי הכרתי.

אני רוצה לומר עוד דבר אחד. ענין יהודי רוסיה מתחיל להיות גם ענין של פרנסה פוליטית וגם ענין של פרנסה פשוטה כמשמעה. יש ניצול הענין הזה של יהודי רוסיה. ואני חושב שאם בודדים מחפשים את הדבר הזה, הרי מבחינה מדינית אחשוב את זה לפשע אם מוציאים את הענין הזה של יהדות רוסיה מהקונטקסט הגדול של מה שהמדינה הזאת צריכה לעשות ולכוון ולהפוך את זה לדבר עם שלט: אנו עושים זאת, אחם כל הזמן מסתירים.

לפני חצי שנה היתה אצלי קבוצת בחורים נהדרים. שמעתי אותם ונזדעזעתי מהסגנון שבו דיברו על אלה שעשו שמונה-עשרה שנה למען יהודי רוסיה. ויש מי שמטפח זאת.

אין לי כל היסוס להצביע בעד זה שצריך להמשיך את הפעולה שעושים באופן עולמי וצריך להגביר אותה וצריך "לדקור" אותם - אמנם אלו הן דקירות קטנות, אבל הדקירות האלה בנושא של יהודי רוסיה משפיעות עליהם. אבל עולים משם אינם צריכים להופיע באסיפות. אולי במסיבות פנימיות ובקרב בתי-הספר, גם אז מחבר לחבר זה עובר את כל הארץ ההופעות הפומביות האלה יהיו נימוק כדי לסגור כל הדבר שישנו משם.

חשד מ. בגין:

כמובן שהדיון הזה הוא כולל ואיננו מצמצם לבעיית השתתפותם של העולים מברית-המועצות במערכה הגדולה הזאת. זה הוכיח לנו עכשיו שר החינוך בנאומו, אף-על-פי שהוא היה הראשון כאשר דיבר לסדר, מיהר להודיע שלפי דעתו צריך לצמצם את הדיון רק לשאלה הזאת.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

ברית-המועצות וישראל.

חשד מ. בגין:

חשבתי מלכתחילה שאין מגוס מהעמדת הענין על יסודו, והבעיה אם עולים צריכים להופיע באסיפות זוהי אחת הבעיות הקשורות במערכה. אבל אי-אפשר לנחק את הענין הזה מן המערכה עצמה. לכן בקשתי כבר מספר פעמים שנתפנה לדיון בשאלה הגדולה הזאת. אני זוכר שבדיון שבו הוקרא לנו המיסמך ההיסטורי ההוא על ידי גברת ראש הממשלה, סוכם שאנחנו צריכים לקיים דיון כזה.

שר הבטחון הביע את דעתו, לאור דבריו של מר לבנון, שאם זהו הסיכון, אין אנחנו מקיימים את הקריאה הדומטית שבאה מגרוזיה. אבל אנחנו צריכים לקיים את הדיון הזה. אבל לאחר שעלתה השאלה, אין מנוס, אפילו עכשיו, במסגרת הזמן המצומצם העומד לרשותנו, מלראות מהו העיקר ולגביו העיקר, העניין שנשאל הוא טפל או בעל ערך משני, אם כי משלעצמו יכול גם כן להיות חשוב.

נודה על האמת, כי העניין הזה של יהדות ברית-המועצות, מבחינת מערכה מדינית ציבורית מתמדת, גוברת והולכת, בא לנו מברית המועצות. אני מודה על כך. שם זה פרץ. משם זה בא. ואיני רוצה להשמיע אף מלה אחת של ביקורת על מה שנעשה במשך שמונה עשרה שנה. להיפך: אני מוכן להצטרף לתשובות שנשמעו על פעולתם. לא הכל ידוע לי. אנשים עבדו בנאמנות וסיכנו את עצמם. אבל היתה להם שיטת עבודה, שלא קבלתי אותה מעולם ואיני מקבל אותה עכשיו. אבל אין בזה משום האשמה. צריך להחליט בין שני קווים. אבל דברי כולם הם דברי אלוהים חיים, כל אחד פועל לפי הכרתו. עלינו להחליט: האם עלינו ללכת בעניין גורלה של יהדות ברית המועצות רק בפעולה מתחת לפני השטח, בדיפלומטיה שקטה, או שיש להפוך את העניין במלים מפורשות, כפי שאמר הרצל בקשר למדינת היהודים, לעניין עולמי גלוי? הרצל אמר כבר בקונגרס הראשון, שבזה הוא נבדל מכל אלה שקדמו לו, לרבות הקונגרס: הוצאנו את זה מדברים שהיו מתחת השולחן, שתדלנות, והעמדנו את זה כבעיה עולמית. זוהי הבעיה. אני בעד השיטה השנייה.

אני רק אומר וחוזר ואומר שכל העניין הזה הקשור בשיטה השנייה בא לנו מרוסיה ולא מכאן. למעשה, היו כאן ויכוחים לפני זה. אבל למעשה הפריצה הראשונה באה מרוסיה, וברוכים יהיו, כי הם מוכיחים יותר מכל קבוצה יהודי בעולם שהם מוכנים לסבול למען ציון. זוהי הציונות בקדושתה. מלבד מה שקורה בישראל, נכונות ההקרבה של הנוער שלנו פה, הם היום בקו הראשון של נכונות לסבול בעד אמונתם, בעד ציונותם, בעד רצונם לבוא למולדת.

אני חושב שמבחינת העמדה של הממשלה המפנה כבר חל. והוא חל לפני מספר שבועות. כמובן שישנה תמיד הדאגה, שאולי אם נעשה משהו, נרע במקום להיטיב. אמנם 300 יהודים לחודש זה לא הרבה, אבל 300 יהודים לחודש, קרוב ל-4,000 לשנה, אולי זה דבר יקר לנו מאוד וחלילה לנו לסכן אותו. וודאי זהו שיקול רציני.

מה עשתה הממשלה לפני שלושה שבועות? היא החליטה ביודעין לקבל על עצמה את הסיכון הזה על ידי הפירסום העולמי של המכתב של 18 המשפחות מגרוזיה.

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

הם ביקשו את זאת.

השר מ. בגין:

גם שפרלינג ביקש את זאת, גם קזקוב ביקש את זאת. שמעתי בשנתו טענות משני הצדדים. אלה ואלה דברי אלהים חיים. היו שאמרו שלא צריך לפרסם, היתה אסכולה שניה שאמרה שצריך לפרסם.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

בממשלה היתה בענין זה אסכולה אחת, כן לפרסם.

השר מ. בגין:

זה מה שאני טוען - שלא היו סביב השולחן הזה שום חילוקי דעות שאת המכתב הזה מגרוזיה צריך לפרסם ויש לעשות ממנו מוקד למערכה מדינית וציבורית. האם לא היינו צריכים לחשוש? לא הסמתי מלתת את ידי לפרסום

המכתב, אבל בלבי חשתי מה יגידו הרשעים האלה ב-נ.ק.ו.ד. ובכל הגופים עם כל השמות. הרי אני מכיר אותם באופן אישי. קודם כל יגידו ש-18 יהודים אלה הם סוכני ישראל. אחרי כן יגידו שזה היה מפוברק על-ידי הבולשת האמריקאית-ישראלית ואולי יהיו מוכנים להוסיף גם היפאנית, כי אחד הנאשמים בשנות השלושים היה יפני.

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

עכשיו יגידו סינית.

השר מ. בגין:

שנית, הם יכולים לאסור אותם. ברור שעל-ידי שליחת מכתב גלוי כזה לממשלת ישראל, שצמנו ישראל עושה מערכה מדינית-ציבורית, מסתכנות המשפחות הללו במאסר ובסיכונים קשים. קיבלנו עלינו את הסיכון הזה. קיבלנו עלינו את הסיכון שהרוסים עלולים בגלל הפרסום הזה, שהוא בעיניהם תעמולה אנטי-סובייטית נוראה, להפסיק את ה"טפטוף" הזה של העליה. קיבלנו על עצמנו את הסיכון המשולש הזה ביודעין ובצדק, משום שזוהי מערכה גורלית והיסטורית. יתכן שנצטרך לקבל על עצמנו עוד סיכונים.

אני טוען שבעיקרו הפרסום של מכתב שמונה-עשר המשפחות הוא שהיה לנקודת מוקד. אמנם בניגוד לרוח של פרסום המכתב לא עשינו בשבועות האחרונים די, לא בארץ ולא בחוץ-לארץ. המכתב הוערך בישיבת הממשלה כמסמך הסטורי שיש בו איזה מפנה גדול. אגב, אין הוא המכתב הראשון. היו מכתבים דרמטיים מאוד. אבל במכתב הזה יש איזו תצבורת של נימוקים רציניים היסטוריים ובעיקר הקריאה הפשוטה "תנו לנו ללכת לארץ אבותינו" - לא איחוד משפחות, לא רחמים, אפילו לא תלונה על רדיפות, אלא יסוד היסודות של מה שקשור בעם ישראל ובארץ ישראל: תנו לנו ללכת לארץ אבותינו.

הנה פרסמנו מכתב מפיה של ראש-הממשלה של טינה ברודקציה, גם כן מסמך נפלא של נערה יהודיה, הפונה גם כן לישראל מתוך מלחמה נגד התבוללות.

האם עכשיו נעשה אתנחתא? אני הבינתי כן את החלטת הממשלה שאחרי זה יש לצאת למערכה על ענין זה. כל הענין הוא במערכה מדינית-ציבורית גדולה המתפתחת גם בארץ וגם בחוץ-לארץ. אני, למשל, רוצה להביע את תמחוני שעד עכשיו לא היתה, ביוזמת כל המפלגות גם יחד, הפגנה של 50,000 יהודים בכיכר מלכי ישראל על רקע זה. לא נכון הוא שרק הסטודנטים צריכים להפגין. כל הכבוד להם. אבל אם פרסמנו את המכתב הזה, יבואו עכשיו המוני ישראל ויאמרו את דברם.

הוא הדין בארצות הברית. היתה שם ועידה נפלאה של תקוע עם העתונאים. היה לזה הד עצום. קראתי על כך בעתונות הבינלאומית.

הקריאה הזאת של היהודים מברית-המועצות "אנחנו רוצים ללכת לארץ אבותינו" היא קריאה ממעמקים וכל אדם בעל רצון טוב צריך לעמוד לימנם. צריך לפתח את המערכה הזאת. על ידי עצם פרסום המכתב של יהודי גרוזיה לקחנו על עצמנו את הסיכון.

עכשיו באה השאלה של הופעת עולים באסיפות. אני צריך לחשוב על זה היטב. אחמול היה אצלי אחד מן השנים, שפולינג, בחור חמד לפי דעתי. הוא סיפר לי שהוא רוצה לצאת במשלחת כזאת לארצות-הברית. יהודי בשם דויטש הזמין אותו. והנה הוא אומר: כבר עושים לנו קשיים. הבוקר ראיתי את נצר ושאלתי מדוע עושים להם קשיים. הוא אמר שזהו ענין של שיקול רציני. אני רוצה לחשוב על זה. אינני בטוח שאנחנו צריכים את זה.

יכולות להיות שתי דעות בענין זה. הרי סוף סוף לא אנחנו יזמנו את זאת. לפני שצתיים דיבר שר החוץ על רקמה של יחסים תרבותיים ומשפטיים. סוף כל סוף איפה ממשלה אוסרת יוזמה כזאת המתעוררת בליבם של אנשים? היא יכולה לא להפעיל אותם, היא יכולה אפילו לא להזדהות איתם. אבל איפה ממשלות דמוקרטיות מונעות דבר כזה? ישנם כאלה המוכנים להסתייג מזה. מהיכא תיתא. אבל לאסור על דבר כזה? בשכנוע כן, אבל לא יותר מזה.

גם לא שוכנעתי על-ידי מר לבנון שזה מוכרח להביא לגזק הגדול כלפי מה שיש לנו היום. אשר לשני הצעירים האלה, אולי אפשר לשכנע אותם שגם בארצות-הברית יופיעו בחוגים סגורים ולא במסיבות עתונאים. אולי אי-אפשר יהיה לשכנע אותם. אבל אינני יכול לקבל את השיטה של בהלתנות, שאם כמה עולים יופיעו באסיפות, הרי אבדנו והעליה מרוסיה תיפסק. שכנוע זה דבר טוב תמיד. נחשב ונחשוב מה אפשר בכל זאת לעשות כדי שכן יוכלו להשתתף במשלחת הזאת.

שמעתי רק לאחרונה עורכת דין צעירה מביניהם. היא עשתה עלי רושם כביר, גם בכוח הרטורי שלה וגם מבחינת כנות גישה. אולי זה דווקא יכול לעורר את ההדים באמריקה. חלק אמנם מטפלים בבעיה זו אבל חלק מטפלים בדברים אחרים. ההופעה שלהם אינה מוכרחה להיות דווקא במסיבות עתונאים, אבל היא יכולה להיות בחוגים סגורים. נחשוב על כך. אינני חושב שבמהירות כזו אנחנו מוכרחים להחליט על "לאו".

ראש הממשלה ג. מאיר:

אבל הייתה עוד שאלה: האם שרים מופיעים בארץ באסיפות פומביות בשאלה הזאת יחד עם עולים משם?

חשר מ. בגין:

איוה שד הופיע? אני לא. שמעתי שהם רצו להזמין אותך ועור חבר אחד של הממשלה להפגנה של הסטודנטים. אני מוכן בהחלט לשיקול את השאלה, שאם חבר אחד או שני חברים של הממשלה יופיעו באסיפה שלהם, צריכים באמת לדעת מי הם. לו הייתי מוזמן, הייתי באמת שואל, אולי אפשר גם לקבוע ששמו של האיש לא יפורסם. כל זה ניתן לשיקול.

הצעתי שנעשה דבר פשוט מאוד. אנחנו יושבים בממשלה אחת. זהו ענין היקר לכולנו. הבה ונופיע יחד פעם אחת, כל נציגי הסיעות המשתתפות בממשלה, גם האחרים אינם פסולים, בהפגנה גדולה למען הענין הזה, ואין לי כל ספק שההפגנה כזאת יכולה רבבות.

פעם היתה ההפגנה על שפת הים נגד הלחץ של ברית-המועצות ב-1956, שבה נאם שר החינוך והתרבות. אמר לי בן-גוריון בימי מבצע סיני שזה היה הנאום הטוב ביותר ששמע.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

גם אני נאמתי שם?

השר מ. בגין:

אין יכול היה בן-גוריון לשבח את נאומך כאשר לא נאמתי? ואז הופיעו נציגי כל המפלגות. יהיה גם עכשיו ליכוד העם סביב הבעיה הזאת.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אינך מחוייב להגיד, אבל נציגי הסטודנטים יבקשו ממני היום תשובה. אני רוצה לדעת, האם על דעת הממשלה אני צריכה להופיע עם העולים באסיפה פומבית או לא?

שר השיכון מ. בנטוב:

לא. השאלה היא: האם בכלל עולים משם צריכים להופיע באסיפות פומביות?

השר פ. ספיר:

גם בגין אמר שצריך לשקול את העניין.

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

אני רוצה, ראשית כל, להשיב לשתי שאלות ואחרי כן לדבר באופן כללי.

ראשית כל, אני משיב בלאו מוחלט: את לא צריכה להופיע באסיפות פומביות עם עולים מברית-המועצות. זאת תהיה הוכחה ברורה שאנחנו מנצלים את העולים בישראל נגד ברית-המועצות ושהממשלה מארגנת את הדבר הזה. שנית: אני נגד זה שעולים מברית-המועצות ישתתפו באסיפות פומביות. אני חושב שהסיכון הוא ודאי מאוד אם הם ישתתפו.

ועוד דבר. אינני מאמין שהבחורים הנחמדים האלה, הם עצמם מתוך התעוררות ספונטאנית רוצים להופיע באסיפות. אינני בטוח אם אין מישהו מחמם אותם ומסיק את התנור כדי לחמם אותם להופעות כאלה. עוד בתקופה שהיית בוועדה המרכזת של ההסתדרות, דיברנו על כך מה זאת שביתה ספונטנית, איך מארגנים שביתות ספונטאניות. אני יכול לתאר לעצמי איך מתארגנות הופעות ספונטאניות

כאלה.

ביום שישי היתה אצלי עולה מברית-המועצות. היא הביאה לי לפני מספר חודשים דרישת שלום מחבר ההנהגה הראשית של תנועתנו בלטביה, נכה פצוע ממלחמת העולם השנייה. הוא רוצה לחפש דרך לצאת משם. יש לו בן רופא ובן לומד, הוא יודע מהם הסיכונים מסביב לזה. הזמנתי אותה כדי להוועץ עוד הפעם בענין זה. אמרתי לה: בינתיים קראתי שנאמת בכינוס של התנועה למען ארץ-ישראל השלמה והנאום הופיע ב"זאת הארץ". היא אמרה לי: לא ביקשתי לדבר ולנאום, אבל פנו אלי "הגירי מספר מלים". לא ידעתי שזה כינוס פומבי, לא היה לי מושג שעומדים לפרסם את הדברים שלי, איש לא אמר לי. אמרתי שאינני רוצה להופיע. והנה, סיפרה לי סלאבינה זאת שהיא הגישה בקשה לרשיון יציאה יחד עם בתה. לה אישור, לבת לא אישור. אבל מאז, היא אומרת שהופעתי פה, כבר נקראה בתי שם ואמרו לה: את כבר לא תצאי מכאן, כי אמך מארגנת פעולות ונואמת נאומים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

זו הפעם השנייה שהופיעה בפומבי. הופיעה ברדיו בניגוד לעצת "האנשים האיומים" האלה שביקשו ממנה לא להופיע ברדיו. אמנם היא לא אמרה את שמה, אבל למחרת נקראה בתה שם, כי שם בעיר מכירים את קולה ואמרו לה: את יכולה להיות בטוחה שאת לישראל לא תסעי. עכשיו הלכה עוד הפעם לדבר בפומבי. היא מדברת בכל מקום.

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

זו הוכחה שעוקבים אחרי כל עולה המופיע פה

ומדבר.

אם מישו חושב שיזמינו אותם לאסיפות סגורות ואז זה יהיה בסדר, מותר לי לחשוב שיש אסיפות סגורות ויש אסיפות סגורות. יש להם סוכנים פה על כל צעד ושעל, שהם מדווחים להם על כל עולה שבא לכאן ומה הוא עושה. אני מזהיר מפני ניצול עולים למטרות אלה, כי זה יביא לידי הפסקת העליה המגיעה משם.

אני בעד המאבק הזה. אני חושב שהוא לא התחיל עכשיו. הייתי באמריקה הלאטיןית ושמעתי על הרושם העצום שעשה כינוס האינטלקטואלים שביניהם היו שנאלגים רבים. פעם היה כינוס כזה בסנטיאגו, עכשיו בבוגוטה. אני יודע על כינוסים שהיו בפאריס, כינוסים של אישים שביניהם היו גם אוהדי ברית-המועצות, פיגורות גדולות. אני יודע על כינוסים שהיו בארצות-הברית ועל פעולות עצומות שנעשו במשך כל הזמן. היה רק שיקול אחד, שנקודת הכובד של כל הפעולה הזאת תהיה יותר בחוץ-לארץ מאשר בישראל. כך חשבו האנשים שפעלו בענין, שלטובת הענין שיבלטו יותר פעילים יהודיים ולא יהודיים בחוץ-לארץ יותר מאשר בישראל. ודאי יש מקום לכך גם בישראל, לתנועה המונית יותר, אבל לא של הופעת עולים משם באסיפות. אני חושב שזה שיקול טוב שיהדות בעולם פעילה בשטח זה, אנשים שאינם שונאי ברית-המועצות. צריך מאוד להזהר בנקודה זאת. כאן סכנה רובצת לפתחנו אם לעסק הזה יכנסו כל אלה הרוצים לעשות את החשבון העולמי הגלובאלי עם ברית-המועצות.

המכתב של יהודי גרוזיה היה דוקומנט נפלא, כיוון שהם אמרו: אנחנו רוצים רק ללכת לארץ אבותינו, אבל אין לנו שום דבר נגד המשטר. אולם יש רבים, ביניהם גם יהודים הנמשלים בכך שהם רוצים לערבב לפעמים גם דברים נגד המשטר. אני רוצה לומר שגם הדיון בכנסת לא היה נקי לגמרי מסממנים מסויימים כאלה. נשמעו משפטים, הלוואי ולא היו נשמעים בדיון הזה, וזה מפני אנשים שאפשר היה לצפות שלא ידברו בצורה כזאת. אני חושב שעלינו להזהר מפני כל דבר המערבב את המאבק שלנו, את זכות היהודי לצאת משם, עם מאבק אנטי-סובייטי, כי בזה נגמור את הענין, והסכנה היא גדולה מאוד.

אין כל ספק בזה שהמאבק הזה מוכרח איכשהו פעם להביא לידי תוצאות חיוביות יותר. ומדוע? היום אי-אפשר לעשות עם יהודים מברית-המועצות מה שעשו בימי סטאלין. התקופה נגמרה. היום גם האינטלקטואלים שם מתמרדים. הנוער, הדור הצעיר בברית-המועצות מודיע על אי-שביעות רצונו. המצב הוא לגמרי שונה ממה שהיה. אם הם רוצים לרתום להתחרות עם העולם המערבי את כל המהפכנים ואל כל אנשי האינטליגנציה, אי-אפשר בו בזמן לרדוף אותם. ולכן המשטר היום אינו מה שהוא היה אפילו בימים שהייתי שם, ואני כאן האחרון בין אלה שהיו שם. הייתי שם ב-1963.

שר החקלאות ח. גבתי:

יגאל אלון היה אחריך.

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

הם בהכרח שהשאלה היהודית לא מצאה את פתרונה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

קול!

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

לא ראיתי שאת התרגשת בשנה ששכני מימין נאם נאום

ארוך. אני אינני מאריך.

ראש הממשלה ג. מאיר:

זה דבר טובייקטיבי.

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

האמת היא, חברי פנחס ספיר, שאני צודק.

השר פ. ספיר:

האמת היא ששניהם מאריכים.

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

שאלת היהודים בברית-המועצות לא מצאה את פתרונה, והיא סוערת ומסעירה. היהודים אינם נרגעים. הדור היהודי הצעיר תוסס. יש כוח דוחף ויש כוח מושך. יש כוח דוחף, שאין הצעיר היהודי שם יכול למצוא את מקומו, לא נותנים להם להגיע לאן שהם צריכים להגיע, ויש כוח מושך לישראל. ישראל מרחקת אותו. מאזינים לקול ציון לגולה. כאשר באתי למוסקבה, הרי הדבר הראשון ששאלו אותי בבית-הכנסת היה שהם רוצים לדעת במה ייגמר הענין של פרשת לבון. הייתי מלא התפעלות איך הם ידעו על כל הפרטים, והם סיפרו לי איך הם מקשיבים לרדיו. בכל דירה יש מספר משפחות והם מקשיבים באזניות כדי שהאחד לא ידע שהשני גם כן מקשיב. זהו פרק מיוחד איך הם מקשיבים ומוסרים ידיעות אחד לשני.

המאבק הזה צריך להמשך. אבל יש לו סיכוי אם אנחנו ננהל אותו בחבונה, באחריות ובשיקול דעת ולא נכשיל את עצמנו, לא בישראל ולא בעולם. לכן אני מזהיר את עצמנו מטעויות בשטח זה ומפני ניצול העולים לענין זה, כי אז הם יהיו האחרונים העולים משם ולא יהיה לזה המשך. זאת תהיה המכה הגדולה ביותר ליהודי ברית-המועצות אם העליה הזאת תיפסק.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

בעשרות השנים האחרונות הולכת וחוזרת בעיה דומה. אני זוכר שהקימונו פעם ועדים לחרם נגד הנאצים. פעם היו ויכוחים על השאלה: מה בין רוסיה לבין גרמניה הנאצית? אמרו: לגרמניה הנאצית היה MASTER PLAN להשמיד את העם היהודי; רוסיה, יתכן שהיא עושה זאת אבל אין לה תכנית כזאת, אין לה MASTER PLAN.

השר מ. בגין:

לדעתי, בכל זאת החשואה צולעת.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

ההנחה היא שגם עשיו זה שונא את ישראל, אבל אין הנחה שגם לו יש תכנית להשמיד את ישראל. גם אני מכיר אותם מתוך מגעים אישיים. זוהי בעיה פנימית רוסית חמורה ביותר. אין היא יכולה לפתור את הבעיה, לא יכלה לפתור על-ידי בירוביג'אן ולא בדרכים אחרות. לכן יש צורך לטפל בזהירות רבה בבעיה הזאת. הן מתונים בדין כאשר מדובר בדיני נפשות. עדיין אין מקום לומר: כלו כל הקיצין. כמובן, כאשר אין שום סיכוי ואין שום תקווה, אין ברירה וצריך לעשות כל מה שאפשר. ניסיתי גם כן למסור דעות של יהודים המכירים יפה את הבעיה הזאת והם חושבים שאנחנו מחרפים יותר, מפני שכואב לנו, וזה במקום שצריך היה להיות זהירים יותר.

גם אני חושב שבשתי נקודות אנחנו צריכים להיות זהירים יותר: א. לא לערבב את העולים משם בגילויים פומביים, לא על-ידי הופעה "בשם" ולא על-ידי הופעה אנונימית. זה לא רק בגלל ה"טפטוף" של 300 עולים לחודש. אינני יודע, אולי כבר הופסק ה"טפטוף" הזה.

מר נ. לבנון:

לא הופסק.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אותם 300 העולים מפיחים רוח חיים, במיוחד ביהודי ברית-המועצות. הם נותנים להם סיכויים ותקווה לעתיד. אם בא המכתב של שמונה-עשרה המשפחות מגרוזיה, הרי זה מפני שמגרוזיה יצאו לפני זה מאות יהודים. אחת לא היה בא המכתב של השמונה-עשרה. אסור לסכן זאת כי זה האמצעי היחידי שיש להם. כל יהודי העולה משם לישראל, מפיח רוח חיים ברבים אחרים.

ב. אני חושב שצריך להוזהר בעוד דבר אחד. ניסיתי כמה פעמים להעלות זאת בישיבות הממשלה ולא העליתי. לא ממשלת ישראל צריכה לעמוד בראש כל המאבק הזה. מבחינה מעשית כן, אבל מבחינה פוליטית לא. מבחינה פוליטית צריכה לעמוד בראש היהדות העולמית. זהו ענין של העם היהודי ולא רק של ממשלת ישראל, כי אם זה מופיע כענין של ממשלת ישראל, הרי יש סכנה של ערבוב האינטרסים הפוליטיים של רוסיה נגד ממשלת ישראל והעברתם לשטח זה.

אינני יודע אם עצירת השישה, אין בזה תשובה לפרסום המכתב של השמונה-עשרה. בכל אופן, איזה שהוא קשר יכול להיות. מי יודע את האכזריות שט, את ה"איבן-גרוזנים"! הכל יכול להיות אצלם. אבל היות ואינני חושב שיש להם MASTER PLAN, אינני רוצה שאנחנו נגרום לתוצאה זאת.

אשר לבעיה הקונקרטית שהועמדה לפנינו: יש לאחוז בכל אמצעי השכנוע כדי לא לדובב את העולים החדשים הללו, לא במינכן ולא בארצות-הברית. ענין זה יתפרש רע מאוד בדעת הקהל בעולם ולא רק בברית-המועצות, שיגידו: הנה אתם רואים, כאלה הם.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה ז. שרף:

התקוממתי למעצז דבריו של חשר בגין. לא היה אף פעם כשהיתה לנו שגרירות בברית-המועצות, שמאנשי השגרירות לא סייעו ככל שניתן להם במקומות שונים ושלא ביקרו בבתי-כנסת ולא חילקו חומר. אפשר ללמוד זאת מספרו של לובה אליאב, והוא לא היה היחיד, הוא לא התחיל בזה והוא לא סיים בזה. כל המטרה של הפעולה הזאת היתה להפיח ביהודים תקוה ואולי גם לעורר אותם.

חשר מ. בגין:

בקשר למה התכוונת בדברייך?

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה ז. שרף:

אמרת שמאנחנו לא יצא הדבר. מה נשתנה עם המכתב הזה של ח"י היהודים מגרוזיה? נשתנה שאותם שמונה-עשר היהודים פנו אל ראש-ממשלת ישראל והם החליטו על חייהם שלהם ועל עתידם שלהם ועל עתיד הילדים שלהם שדם מסכנים. אני כופר בזאת שיש לך או לי או למישהו היושב על יד השולחן הזה סמכות להחליט זאת. להם יש הסמכות הזאת. הם החליטו ואנחנו יצאנו בעבאותיהם. הם לקחו את הדגל הזה ביד ואנחנו יצאנו בעבאותיהם. רק הם יכולים להחליט. זה מה שנשתנה. לא ניסינו לגנוז את המכתב שלהם אפילו לשבוע אחד. לא נדחה הדיון אפילו לשבוע אחד, אבל רק הם יכלו להחליט. הם ישבו בבתי-הסוהר, איש מאיתנו לא ישב בבתי-הסוהר.

אני כופר בזה שאנחנו דנים עכשיו בשאלה איך אנחנו צריכים לטפל ביחסים עם ברית-המועצות כתחום זה או אחר. אנחנו דנים על נקודה אחת בלבד. הנקודה שאנחנו מדברים עליה היא: האם אנחנו צריכים לעודד או לעכב או להשתתף - אלה הן שלושת הנוסחאות, כי בכלל, אם יהודי רוצה לצאת מישראל, זוהי ארץ חופשית והוא יוצא, ואם הוא מופיע אחרי כן באיזה מקום, הוא מופיע, אבל

השאלה היא האם אנחנו מקילים, מעודדים או משתתפים בהופעת עולים בפומבי? אני אומר: כל מכשירי ההסברה שהקימונו או שהם קיימים בידינו בענין זכות היציאה של יהודי ברית-המועצות, אין לברית-המועצות שליטה עליהם. לא על הפרופסורים באמריקה, ולא על היהודים באמריקה, ולא על הוועדים בארצות שונות. אבל יש שני דברים חשובים שהם בידי ברית-המועצות, ענין העליה וענין קול ציון לגולה שהם יכולים להפסיק את זה על-ידי הפרעות. אנחנו צריכים להזהר מכל אפשרות של ערעור תחומים. אין אני חסיד של ברית-המועצות, אף פעם לא הייתי, חונכתי כסוציאל-דמוקרט ביחס לברית-המועצות. אבל אנחנו צריכים להזהר שלא יכניסו אותנו למלחמה כללית נגד ברית-המועצות ולהסתה כללית נגד ברית-המועצות. מבחינה יהודית, אין זה מענין אותנו. אנחנו אומרים להם: תנו לנו את היהודים ותשארו אתם מה שאתם רוצים להשאר, אם אתם רוצים להשאר סטאלינסטים או חרושצ'וביסטים. זה מענין אותי כשלג דאשזקד מה יהיו הרוסים. ודאי זה מענין אותי בדיון אחר, אבל לא בקשר לנושא של יהודי ברית-המועצות.

בקשר לשאלה אם עולים יופיעו בפומבי או לא: אינני רוצה שנהיה נאיבים כאשר אנחנו מדברים על הופעה בעילום שם. האם אנחנו בטוחים שבשירות השידור אינו יושב סוכן סובייטי? מישו בטוח בזאת? מישו עסק בארגון תאי מחתרת כאלה לידיעות ולא לפעולה? האם אנחנו בטוחים שבמפלגה של סנה, שאנחנו רואים אותה כמעט כמפלגה ציונית כללית, אין תאים סובייטים ושלא נשאר שם מישו מרק"ח? אינני יודע מי עודד את העולים להופיע באותו ערב. אבל האם אנחנו בטוחים שבין המארגנים אינו יושב איש ששומע ומצלם? זאת תהיה הונאה עצמית לחשוב כך.

אינני יודע אם זה יפסיק את העליה או לא יפסיק. שמעתי מפי איש אחד פירוש פוליטי כזה שדוברינין אמר לד"ר גולדמן שזה ביטוי של הבעת רצון טוב, ורמז למעשה שיכול לבוא אם נעשה שלום עם הערבים. הוא לא דיבר על התחייבות, הוא אמר רמז - כך סיפר ד"ר גולדמן. הדבר היחידי שאנו דנים בו הוא: מי מאלה היושבים סביב השולחן הזה מרגיש שהוא יכול לקחת על עצמו אחריות היסטורית כלפי העליה וסיכויי העליה מרוסיה, יכול לאמר שצריך להשתמש במכשיר הזה

של העולים? לדעתי לא צריך להשתמש במכשיר הזה. את כל שאר הפעולות יש להמשיך. אינני יודע אם יש לעשות קרשצ'נדו או לא. אינני יודע לאן נגיע עם קרשצ'נדו. אם עד עכשיו הופיעה מודעה בניו-יורק טיימס על עמוד אחד, היא תופיע אחרי כן בשני עמודים ואחרי כן בארכיב עמודים ולבסוף כל העתון יהווה מודעה אחת. ודאי שצריך לפעול. יש UPS AND DOWNS ולא צריך להפסיק את הפעולה. אבל מהעולים צריך למנוע את הדבר. כולנו יחד צריכים לנסות לשכנע אותם ולהשפיע עליהם לא להופיע, לא אנונימית ולא שלא אנונימית. מכל מקום, אנחנו איננו צריכים להמשיך את התופעה הזאת.

שד הבריאות י. ברזילי:

הערה אחת כללית ותשובה לשאלה. אני רוצה לומר שלא היתה לא כאן ולא במקום אחר דעה שהכל צריך להיות מתחת לפני השטח. יכול להיות שמישהו היה סבור שהכל צריך להיות עולמי וגלוי וששום דבר אינו צריך להעשות בצנורות דיפלומטיים. אני מודה ומתוודה שלא הייתי בעד השיטה הזאת, שהכל ותמיד צריך להיות גלוי ועולמי. יש גם זה וגם זה. אבל לעולם אף פעם לא היה שמישהו גרס כי הכל צריך להעשות מתחת לפני השטח.

לא היה שמישהו הציע כי אחרי פירסום המכתב של 18 המשפחות מגרוזיה תבוא אתנחתא. אלא אחרי המכתב הזה אנחנו דנים על דרכי-פעולה כאלה וכאלה ואחרים. איש לא הציע אתנחתא ורק דרכי פעולה אלה ואלה.

שלישית, וזה כבר נאמר: הפריצה באה מרוסיה. זה נכון. אנחנו כולנו מלאי הערכה להם. אבל אל נקפח כל כך את כל המגעים והעידודים שבאו ולא רק דרך השגרירות שלנו ודרך כל הצינורות, גם הצינור היושב כאן איתנו וגם הצינור שהיום הוא ראש הממשלה, שעמדה אז בראש שגרירות ישראל בברית-המועצות וגם לפני זה ואחרי זה עד הימים האלה.

גם איני מקבל את הענין של קרשצ'נדו. יש קרשצ'נדו ויש דה קרשצ'נדו. בשום מאבק אין בכלל קו עולה ישיר שאין אתו ירידה ועליה.

אני גם מוכן לומר לגבי הנקודה הקונקרטית, כמו שאמר מר לבנון, ולא כמו שאמרו ידידי שר החינוך והשר קול. אין לי וודאות, שאם יופיע בפומבי איש מעולי ברית-המועצות, שזה יפסיק את העליה. אבל מספיק לי ספק רציני, חשש רציני, ולמען חשש רציני איני רוצה לעשות זאת. איני רוצה לסכן לא את שידורי "קול ציון לגולה" ולא את הקילות הדק ולא את סיכויי העליה מרומניה. אומרים שהם יופיעו בעילום שם. עילום שם כזה יכול להיחפך לשם עולמי. אם סלבינה תופיע עוד הפעם בעילום שם, היא תיחפך לשם עולמי. זה נקרא עילום שם!

איני יודע אם נמצא דרך אליהם, אבל מוכרחים לנסות. איני רוצה לחזור על מה שאמר השר קול. האנשים האלה מקבלים עידוד כדי להופיע. אילולא קבלו את העידוד הזה ואילו היתה עמדה אחידה של הממשלה בענין זה, לא צריך היה כל כך לכפות עליהם. אפשר היה בכלל לחשיג אצלם הבנה שזה לטובת הענין, שזה לטובת קרוביהם, שזה לטובת יהדות ברית המועצות ושוה לטובתם הם. לדעתי, לא הם צריכים להופיע בפומבי, ולא ראש הממשלה ושדים יחד אתם בענין זה. אני נותן תשובה ברורה לגמרי.

שר החוץ א. אבן:

ההגדרה האומרת כי הפעולה עד היום היתה תחת השולחן או בחינת דיפלומטיה שקטה, אינה מדויקת. היו וישנם סייגים שנבעו ונובעים לא מאדישות ולא מעצלנות, אלא מחרדה לענין. עמדנו בפני ברירה או לוותר על פעולה הפגנתית מסויימת או לוותר על מאות יהודים עולים. החלטנו אז לא לוותר על מאות יהודים עולים. אולם הפעולה לא היתה תחת השולחן. ואני יכול להעיד כי ממשלת ברית המועצות אינה שותפה לחלונה כי לא נעשה הרבה. היא סבורה כי נעשה הרבה. ואני חושב, מתוך ידיעת כל הפעולות הנעשות, כי הושג דבר אחד.

אסכם מה שהושג עקב כל הפעולות הללו. הושג דבר מרכזי אחד: הנושא עלה על סדר היום הבינלאומי באופן רצוף ובולט והוא עולה על אופקי ראייתה של ברית המועצות. לכל אשר תפנה, אין היא יכולה להחליץ מהעניין הזה. כבר צוינו כמה מן התחומים העיקריים בהם נתקלה ברית-המועצות בעניין זה במוסדות בינלאומיים. היא יודעת שאין אפשרות של דיון על הנושא ששמו "זכויות אדם", מבלי שתיתקל בעניין זה. לא קל להביא גורמים עולמיים לידי התבטאות בעניין זה.

אבל השאלה אם המאמץ הזה הוא כדאי באה על תשובתה הפשוטה: הכעס הסובייטי הוכיח שהדבר הוא יעיל. אינני יודע אם הממשלה עקבה אחרי המעמד האחרון, כאשר נאמה הגברת המייצגת את ארצות-הברית באותה וועדה וקראה שם את האיגרת של אשה מברית-המועצות, שראש-ממשלת ישראל קראה אותה אצלנו. האיש הסובייטי התפרע ודפק בכל מיני קסחות ועפרונות על השולחן. כל העניין הפריע לו. הרוגז היה עצום.

היו כינוסים מיוחדים בכל היבשות, שבהם השתתפות אנשים שכדרכו של עולם אינם מזדהים בכל שאר העניינים עם מדינת ישראל.

זה עולה בכל דו-שיח עם מנהיגי ברית-המועצות כאשר מנהיגי ברית-המועצות יוצאים לארץ חפשיית וכאשר מנהיגי ארצות חפשיות יוצאים לברית-המועצות. יש אחוז סביר של אפשרויות שהנושא יעמוד כרועץ וכמכשול לפניהם. אני יודע על שרי חוץ שביקרו בברית-המועצות והעלו שם את העניין או שהם העלו את העניין כאשר באו גרומיקו וקוסיגין ממדינותיהם: כך שרי החוץ של קנדה, אוסטריה, בלגיה, הולנד, ברזיל, דנמרק. הרוגז והעצבנות של הסובייטים מוכיחים שהדבר הזה הוא יעיל. באוטאבה, בפעם האחרונה, חשבו שגרומיקו יאסוף את ניירותיו ויסע הביתה. על כל הדברים הוא הגיב בשקט. על הדבר הזה - יהודי ברית-המועצות - התגובה היתה: WHAT IS YOUR BUSINESS?

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

מתי נאמת בפעם האחרונה בעצרת האו"ם על נושא זה?

שר החוץ א. אבן:

אין לנו נאום כלי זה, והדברים שאני נואם מופיעים אחר כך ממושב האו"ם, כלומר שזה נקלט. יש לנו עדות על כך.

ראש הממשלה ג. מאיר:

כבר ב-1953 נאמתי נאום כזה.

שר החוץ א. אבן:

אנו פועלים בשני מישורים. קודם כל, במישור היהדות העולמית, אינני חושב שזה יורם אם היהדות העולמית לא תראה זאת לעצמה כמשימה היסטורית מרכזית. הבאנו כמה ארגונים יהודיים בארצות-הברית, בבריטניה ובארצות אחרות להבנה זו. אמנם היו פעם חילוקי דעות, אבל אני חושב שעמשינו נתיישרו ההדורים. בעיקר בארצות-הברית יש מנגנון בכמה שגרירויות ויש נציגים העובדים ומתמסרים רק לעניין זה. כאשר מר לבנון אמר מה שהמדינה עשתה, הרי החסיסה באה מאתנו, כל מה שהיה פועל יוצא מעובדת קיומה של מדינת ישראל והפעלת כליה והשראותה.

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

שכחת להזכיר את ראשי המפלגות הקומוניסטיות

בצרפת ובאיטליה.

שר החוץ א. אבן:

ברית המועצות יודעת שבין הממשלות העומדים בפניה עולה הדבר הזה, וכשעולה הדבר הזה, עולה הרוגז מצידם. כל אחד אומר: הכל שקט אצלם עד שעולה הענין הזה.

יש שני סייגים שאני מציע שנקפיד עליהם, שני דברים שאל לנו לעשותם. קודם כל, לא לפלג את עצמנו על הדבר שחייב לאחר את כולנו. לדעתי, זה דבר נפשע אם תנועות או בהפגנות אומרים: ממשלת ישראל אדישה לענין זה. זה היה, למעשה, הענין המתבלט בכמה מודעות שהתפרסמו בזמן האחרון. אינני מדבר על זה מתוך אי רצון לקפח את העובדים שפעלו בשטח זה, אבל לזה יש גם השפעה בברית-המועצות. מה התועלת להשמיע באזני יהודי ברית-המועצות דברים כגון אלה "דעו לכם שממשלת ישראל אדישה, רק אנחנו יחידי הסגולה הדואגים לכם?" אם הם חלילה יתחילו להאמין שממשלת ישראל אדישה, יחשך עליהם עולמם.

דבר שני: לא לסכן את הזרם הבא משם, כי הזרם הוא המנוף שאולי יהיה פעם לנחשול. היתה תקופה מיוני 1967 עד לפני שנה שהכל באמת נסתם. זה היה קשור גם בחיסול השגרירות שלנו. אחרי זה, זה נתחדש. התקופה שבה גם הזרם הרק הזה לא היה קיים, היתה תקופת חושך וצלמוות ליהודי ברית-המועצות, כי בלי שביל האור הזה אין להם אלא קבלת הדין - קבלת דין החיסול וההתחסלות. סביר להניח ש-200-300 לחודש יהיו פעם לזרם גדול מאשר להניח שנאפט נגיע למשהו. זוהי, למעשה, הפילוסופיה שהמאות הללו הן הבסיס שעל ידי הרחבתו אפשר להגיע לתוצאה גדולה יותר, ולכן לא נסכן את זה, ולכן זה מחייב אותנו לגבי בעית ההופעה של העולים. ברית-המועצות עושה חשבון: האם העולה, כשהוא מגיע לארץ הופך לאיזה שהוא מכשיר שלילי נגד האינטרסים של ברית-המועצות? היו כל מיני רמזים בעתונות שלהם. אבל אם ניתן להם להאמין ולדעת שכאשר העולים באים הנה, הם נהפכים לאנשי תעמולה נגדם, אנחנו באמת מסכנים את זאת. יש כל כך הרבה שיטות וצינורות אחרים לתגובה. לדעתי, כאן יש להפקיד על דרך של זהירות ולא להפעיל את העולים האלה ולא לזהות את עצמנו עם הפגנות שעולים אלה עומדים במרכזן.

שד המטפטים י.ש. שפירא:

אנחנו צריכים, בכל זאת, לשאול את עצמנו: מה תקוה יש לנו בכל הפעולות האלה אם אנחנו מביאים בחשבון שהמטטר הסובייטי קיים 52 שנה? היתה אמיגרציה רוסית של מליון. היא ירדה למעשה מעל הפרק. הם עשו כל מה שהם רצו, ואתה לא יכולת להזיז אותם כמלוא הנימה. אם המחשבה היא שאנחנו נכריח את ברית-המועצות לעשות את רצוננו, הרי במידה שהדבר נראה לעין, זוהי תקוות שווא. אם יש תקווה, ואני חושב שיש תקווה, היא בזאת שכל הענין של עליית יהודים מברית-המועצות איננו מזיק ויתכן שהוא אפילו מועיל לברית המועצות שהיא משתחררת מאלמנט שאיננו ניתן לטמיעה שם.

זה נשמע נאיבי כאשר אומרים כי יתכן ששם ב"ליברטי" ישנם סוכנים סובייטים או שיתכן שבאסיפה פה ישנם סוכנים סובייטים. מה זה "יתכן"? ודאי ישנם. זה כלל לא יתכן שלא יהיו.

אני רוצה לספר לכם שתי אפיזודות קטנות, שמהן תראו עד היכן הם מגיעים בחיפושיהם. לפני חמש עשרה שנה ישבה אחותי בבית הסוהר. היה לה משפט, היו לה תקירות. בזמן שחקרו אותה ב"עבירה" גדולה, שמצאו אצלה גליון "דבר" וראו אותה עם משהו מהשגרירות בתיאטרון, היה מונח על שולחן החקירה התיק שלי. אני יצאתי משם לפני ארבעים וחמש שנה, והתיק עודנו קיים שם. יש אנשים המקבלים משכורת כדי להכניס אינפורמציה לתיק שלי ולספר לאחותי, הנה אחיך נסע לוועידה כזאת וכזאת. אלוהים אדירים! הרי זה צריך לעלות מיליארדים לאסוף אינפורמציה כזו.

שד הבריאות י. ברזילי:

לא ידעת שאתה שווה מיליארדים?

שד המשפטים י.ש. שפירא:

לא רק אני.

השר מ. בגין:

מיליונים אנשים בעולם!

שד המשפטים י.ש. שפירא:

שאלה שניה שנאלו אותה: למה קראתם לנכד שלהם ביקטרינוסלב על שם בן דוד שלכם שנהרג במלחמת השחרור? גם זאת הם יודעים. זאת אומרת, ישנה מדינה העוסקת בזאת. וודאי שהם יודעים מה שעושים פה מאות יהודים הבאים הנה, שביניהם, אני לגמרי בטוח, יש סוכנים, ויש סוכנים בין אלה היושבים אתנו, אם הם במק"י, ואם הם ברוק"ח ואם הם במפלגת העבודה.

שד הברואות י. ברזילי:

בכל מפלגה. גם בין אלה המוכנים להופיע באסיפות

פומביות.

שד המשפטים י.ש. שפירא:

איני יודע אם זה יפסיק את העליה. בענין זה, אמר ברזילי דבר נכון והוגן. השאלה היא: האם אתה יודע שלא?

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

גם אלה שאמרו "כן", אמרו "כן" באופן הוגן.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

השר בגין הביא ציטטה מהרצל. באמת, השר בגין, מה ידע הרצל מנ.ק.וו.ד. ומצ'יקה? הוא לא ידע על זה מאומה. הוא לא יכול היה לדעת.

שר הבטחון מ. דיין:

הוא לא ידע ולא כלום על ארץ ישראל.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

אני פחדתי להגיד את זה.

השר מ. בגין:

יש ב"מדינת היהודים" פסקה המתחילה במילים

"ארגונינה או פלשתינה".

שר המשפטים י.ש. שפירא:

כל ההתעוררות הציונית הזאת, שמדברים עליה בסופרלטיבים, ולדעתי בלתי מספיקים, לא היתה קמה בימי סטאלין. היא קמה והיא יכולה להחקים בימים כאשר הפסיקו להמית בני אדם בעד איזו שהיא עמדה אופוזיציונית. חרוש'וב הוא שהפסיק את התליות או את הרציתות, ואז אפשר לצאת בהתעוררות. אולי שולחים אותך אז בעד זה לבית הסוהר או לעבודת פרך. זה נורא,

אבל זה לא מה שהיה. אנחנו כולנו מתפללים על מה שצחקיים על יד בית הכנסת בשמחת תורה. האם קשה להם להפסיק את זאת? האם זה כוח כל כך אדיר שהם אינם יכולים להתגבר על זה? הם יכולים לחיות עם זה. זה אינו מפריע אותם כל כך. לו זה היה מפריע אותם, זכר לא היה נשאר מזה.

אנחנו מדברים במושגים של בני אדם מפלניטה אחרת. שם זוהי פלניטה אחרת. שם זוהי פלניטה האומרת כי בכל מקום ששם מזכירים את ברית-המועצות, צריך להיות שליח שלהם, ועל המשגיח הזה צריך להיות משגיח וסופר-משגיח, ואחד צריך לרמות את השני. לא צריך אפילו לקרוא כל כך הרבה ספרות בענין זה. אבל מעט הספרים האלה שסוף סוף ראו אור, אם של יבגנה גינסבורג או של סולז'ניצין, מהם אתה רואה מה היה שם, איך התנהגו עם בני אדם ואיך אגב אורחא מתנהגים עכשיו עם סיניאבסקי ועם דניאל - כמעט באותן השיטות מלבד המחה.

כל מה שאני יכול להגיד על עצמי בשטח זה הוא: אני מפחד מהם פחד מוות, מה שהם יעשו ליהודים שירצו באיזה אופן שהוא לבוא ולבקש רשיון עליה. אני מתבייש להגיד שאני מפחד. כאשר אדם מפחד פחד מוות, הוא מתנהג במכסימום של זהירות, ואיני יודע אם אנחנו יכולים לעשות את זאת, להופיע עם עולים בפומבי.

לבסוף אני רוצה להגיד: היהדות הזאת אין לה פה ואין לה נציגות ואין לה אורגניזציה. אין לה ולא כלום. השולחן הזה חייב להיות לה הנציג, השליח הדואב והדואג משהו ליהדות הזאת, מפני שאין שולחן יהודי אחד כולל. שום דבר איננו יקר די בשביל להביא עוד יהודים משם ובשביל לחמם עוד יהודים לבוא בשמחת תורה לבית הכנסת. אבל אם יש ספק ספקא, צל של ספק שצא זה עלול להזיק, אסור לנו להסכים ולהרשות שיעשו זאת, ואם יש בידינו כוח - עלינו למנוע מנסיעת משלחת זו לארצות הברית ומהשתתפות ברדיו "ליברטי" ומהופעות באסיפות פומביות יחד עם שרי הממשלה. אני יודע שאין זה קל ואין זה פופלארי לומר זאת. אני איני מסכן את עצמי אם אני מופיע עם עולים. את עמי אני מסכן. אני תורה לאל אינני במצב מסוכן. אחרת הוא המצב של בן דודי או של אחותי. אני מצטרף

לאלה האומרים שהתשובה היא "לא".

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אין הרבה מה להוסיף. אני רוצה רק לומר שגם אני שמעתי קצת על הפעולות ברוסיה עוד לפני יוני 1967, וטוב באמת שהחברים יקבלו איזה דין וחשבון על הפעולות. באמת חשוב מאוד לדעת אותן ולראות מה פעלנו בשטח זה. ישנם כאלה החושבים כאילו לא נעשה הרבה, וטוב לדעת שנעשה.

אשר לשאלה שהועלתה, דעתי ברורה מאוד שאסור לשדד הממשלה להופיע יחד עם העולים החדשים, שאסור לעולים אלה לנסוע לחוץ לארץ ולהופיע שם באסיפות.

אני רוצה לשאול דבר אחד: מניין להם, לעולים, כל הידיעות האלה וכל כוח ההכרעה? רק שלשום יצאו מרוסיה ובאו לארץ, והנה מניין להם כל ההכרעות הפוליטיות שמותר להם לנסוע ובמשלחת לארצות הברית וטוב להם להשתתף בתחנת "ליברטי" וכדומה? וודאי יש מישהו האומר להם: עכשיו תעשו זאת וזאת.

אותו המכתב של יהודי גרוזיה היה השליח הנאמן ביותר, יותר מאשר כל השליחים שיבואו עכשיו לדויטש או למישהו אחר. אם המכתב הזה לא זעזע את הלבבות, והיהודים נשארו שלוים ושקטים, הרי שום שליח לא יוכל להשפיע עם גאולה כהן או בלי גאולה כהן. הם לא יוכלו לעשות שום דבר. המכתב וודאי השפיע עליהם, ומספיק שיבואו אנשים מבחוץ, לא אלה שיצאו עכשיו מרוסיה, והם יסבירו יותר ויותר, והיהודים וודאי יתגייסו לכך.

אני שייך לאותם היהודים החוששים שעלול לקרות איזה דבר. הנה שמענו על ענין סלבינה שדברה ברדיו ומה שאמרו לבתה. רוסיה תגיד, למה לה לתת לאנשים לצאת מרוסיה לישראל שינהלו תעמולה נגדה. אני יודע מיהודים שעלו מרוסיה וזמן רב פחדו לדבר שמא זה עלול להזיק למשפחתם שם וליהודי רוסיה

בכלל. מניין באה עכשיו ה"הבנה" הזאת אצל העולים החדשים שהם מוכרחים לדבר? טוב שנהיה קצת זהירים בזאת, כי אין לנו כאן ענין עם ארצות הברית או אפילו עם אנגליה ועם מישור אחר. יש לנו כאן ענין עם רוסיה. אם הם יראו שכך נוהגים העולים פה, חושש אני שעולים לחזור אותם הימים אחרי יוני 1967, ויגידו שאין הם נותנים יותר ליהודים לצאת. חלילה לנו לסכן את העליה המענה.

לכן אני מציע לנסות לחשפיע על העולים החדשים. וראי הם יושבים בארץ חפשית ויכולים הם לצאת לאן שהם רוצים. אבל הם נוסעים בשליחות של יהודי רוסיה כביכול. אני חושב שאם ישאלו את יהודי רוסיה, יגידו להם: אתם לא תדברו, תנו לאחרים לדבר. ווראי זהו דבר גדול שאדם משתחרר מהכלא ההוא והוא יכול לדבר באופן חפשי. כל מי שבא משם חפשי לדבר. אולם אל יעשו זאת באסיפות פומביות לא פה ולא בחוץ לארץ. צריך למנוע עד כמה שאפשר את נסיעת המשלחת הזאת לארצות הברית. איני יודע מיהו דויטש. יכול להיות שזה הופך לכל מיני דברים אחרים. צריך לומר להם: רק עכשיו באתם לארץ, גם לפי החוק אתם צריכים לעזוב שנה בארץ. אסור לכם לעשות דבר כזה העלול להזיק ליהודי רוסיה.

אותו הדבר ביחס ל"ליברטי". זה יהיה גרוע עוד יותר. יש כאלה האומרים, ואין זה סוד, שעם יושבים סוכנים שלהם. צריך להזהיר את הבחורים האלה ולומר להם: באתם לארץ, אל תהיו אלה הלוחמים נגד ברית המועצות. יש מי שלוחם נגד ברית המועצות, אתם - לא, אתם תשבו בארץ.

חשד פ. ספיר:

אני רוצה להגיד בקיצור לשר בגין: השאלה אינה פוליטית, היא שאלה אנושית. אמנם איני חושש לכך שגנרועי יהודי רוסיה לישראל ייפסקו אם אחרי זה תיסגר חס ושלום לגמרי אפילו העליה בקילוח דקיק ביותר. 50 שנה נמשכו הגנרועים שלהם לישראל, וזה היה מתפרץ מדי פעם בפעם ללהט וללהבה כאשר יש מאורעות גדולים בעולם היהודי וביחוד בישראל; כך היה בשנת 1956 וכך היה בשנת 1967. חיה התקוה והיא הופכת לפעמים לדבר ריאלי יותר כאשר ישנה יציאה של עשרות

ומאות אנשים משם.

יש פה אנשים היודעים את העניינים יותר ממני. אבל זכורני שהיתה פעם עליה מרומניה, הפכנו את זה לענין פוליטי, והעליה פסקה. כך היה זה בשנת 1957.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

בשנת 1957, אחרי נאום מסויים.

השר פ. ספיר:

כמדומני שכך זה היה בפעם שניה בשנת 1960.

פה דברו על כך מה עשה חרושצ'וב. אחרי זה באו אחרים. אולי כלפי הרוסים הם אינם פחות "חמים". אולי יבוא משהו אחר. על כל פנים, אני מאמין שזרם זה לא ייפסק. השאלה היא: מה אנחנו צריכים לעשות? פוליטית אנחנו במאבק עם רוסיה בשטחים אחרים. עושים עוול לאנשים שאני מביט עליהם בהערצה במה שהם עושים. לפעמים נדמה שזוהי עבודת סיזיפית. והנה אלה עושים בזה עשרות בשנים. וודאי זה מרגיז את רוסיה. זה כמו היתוש שנקר בראשו של טיטוס. זה אינו נותן להם מנוח. אולם את המאבק הפוליטי עם רוסיה איננו רוצים לעשות באמצעות העולים החדשים האלה שבאים עכשיו משם. אנחנו מכירים את הרוסים מעל במות בינלאומיות שונות בהזדמנויות שונות.

אין זה דומה לענין 18 המשפחות מגרוזיה. מכחבם שימש לפה יותר מאשר כל דבר אחר. הופעתי בפני קבוצת מנהיגים צעירים באנגליה. היה זה ערב של שאלות ותשובות. והנה קראתי את המיסמך הזה לפנייהם ודמעות עמדו בעיני רבים. שבוע לפני זה לא ידענו שיש מיסמך כזה שיעבור ויחשבל את העולם היהודי.

אולם הופעות פומביות של עולים חדשים משם - לא הייתי לוקח עלי את הסיכון אפילו אם זה ימנע עלייתו של אחד משם. בכל זאת באים כל חודש מאות משם. אומרים: וודאי הם עושים זאת מתוך איזו "מזימה". אבל כנראה שאין זו מזימה, אלא אי-האפשרות לעמוד מול הלחץ המרוכז בשטח הבינלאומי.

בכל אופן, אילו ההופעה הפומבית היתה מסכנת עלייתם של עשרה, לא הייתי עושה זאת, וביחוד שזה עלול לסכן עלייתם של מאות. לא הייתי לוקח עלי את האחריות בעד סיכון כזה. איך אמר שד המשפטים? אותי אין איש רודף. אבל זה עלול לסכן מאות ואין זה ענין פוליטי. שום דבר אינו שייך כאן לענין פוליטי. גולדה מאיר נאמה נאום כראש ממשלה. האם זה יזעזע את המשטר ברוסיה? הוא לא יזעזע אפילו את הצד המוסרי של המשטר, אם אינו מזעזע כבר מעצמו מזמן.

איני רוצה להכנס לכוונות מי שולח אותם ומי מממן אותם. העיקר שזה עלול להזיק ליהודים היוצאים מהם שבוע שבוע. בשבילם זהו זיק האור הגדול ביותר, נקודת-האור היחידה בדכאון שלהם כיהודים.

סגן ראש הממשלה ווהר לקליטת העליה י. אלון:

מספר היהודים שיצאו מברית המועצות מספטמבר אשחקד עד ל-25 באוקטובר זה הסתכם כבר ל-3,090 ומהם כ-200 עכשיו בוינה העומדים לעלות.

כאשר דברנו על מתן פומבי למכתב של ח"י המשפחות מגרוזיה, אמרנו שחובתנו לעשות זאת אפילו אם זה חלילה יפגע בעליה הקטנה הבאה משם, כי ראינו את גורל הענין ולקחנו על עצמנו סיכון עצום. אני חושב שעשינו דבר נכון בזה שהעלינו את המאבק הזה שלב אחד גבוה יותר.

לדעתי, אסור ברגע זה - ואיני רוצה להרחיב את הדיבור על כך, כי אני מסכים עם אלה שדברו נגד הכנסת העולים החדשים משם למאבק הזה.

אני כן התעניינתי באנשים המזמינים אותם לארצות הברית. אולי היו גם מניעים טהורים שדחפו את האנשים בארצות הברית לתת יד וכסף לנושא הזה, אבל אין ספק שיש בזה גם מוטיבים פוליטיים אנטי-סובייטיים חזקים, שמותר לאנשים בארצות הברית להיות מונעים על ידם, אבל זה לא על חשבון עתיד העליה מברית המועצות. אני כמעט בטוח שאם הממשלה תחליט ככל האפשר פה אחד נגד הנסיעה לארצות הברית ונגד ההצטרפות לתחנת הרדיו "ליברטי" בגרמניה, האנשים האלה יקשיבו לנו. אם יש צורך שאחד או שנים מהשירים ייפגשו אתם, אני בעד זה. אני בדעה ששירים וכל שכן ראש הממשלה אינם צריכים להופיע יחד עם עולים חדשים משם.

ראש הממשלה ג. מאיר:

זכורני, כאשר חזרנו בראש השנה 1948 מזועזעים מבית הכנסת, ממה שראינו שם, חיכחה לנו עוד חוויה חד-פעמית. הביאו לנו ממשרד החוץ הרוסי דרכון ובקשו מאתנו את הויזה הישראלית הראשונה. זה היה בשביל יהודי נכה ללא רגל. את היהודי לא ראינו, מביאים לנו רק פספורטים. חשבנו, הנה באה הגאולה. לא היתה לנו חותמת להדפיס על ויזות. חתני שהוא קצת צייר ולמד בבית ספר "בצלאל", צייר משהו מעין חותמת על הפספורט במקום לשים חותמת של מדינת ישראל, שלא היתה לנו עדיין, וזו היתה הויזה הראשונה של נציגות ישראל במוסקבה לעולה הראשון.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

זו הפעם הראשונה שאני שומע זאת.

ראש הממשלה ג. מאיר:

פגשתי את היהודי הזה לפני שנה בבית הבראה
"ארזה". הוא איבד רגל במלחמה ונתנו לו לצאת.

אני יודעת מקרים אחרים, די איומים, אבל לא נכנס
לזה.

הידיעות על משפט הרופאים הביאה לאו"ם ממשלת
ישראל. הפיצה זאת בין הנציגויות ומעל הבמה. ומה שקיבלתי מושינסקי באותה
ישיבה, גם כן כתוב בתולדות או"ם, וכן מה ש"קיבלתי" מדוד, שד החוץ הצ'כי. היה
דיון של שעות בישיבות אחדות.

שד החינוך והתרבות ז. ארן:

זה היה בעצרת או בועדה המדינית?

שד החוץ א. אבן:

בועדה המדינית של העצרת.

ראש הממשלה ג. מאיר:

איני זוכרת נאום של נציג ישראל בויכוח הכללי
בעצרת או"ם, שלא היה בו פרק מוקדש ליהודי ברית המועצות. נכון הוא ששנים אחדות
בקשנו שהולנדים יעלו את השאלה הזאת או שמישהו אחר יעלה את השאלה הזאת. אולם
זה כבר שנים שמדינת ישראל בשם המפורש מעלה את הבעיה הזאת בועדות או"ם ובנאומים

כללים.

מה היה במכתב של 18 המשפחות מגרוזיה? הלכו יהודים בגלוי לנציגות החולנדית המייצגת אותנו, לגמרי בגלוי, ובקשו ממנה להעביר את המכתב הזה אלינו. בצורה גלויה כזאת, נדמה לי, שלא יצא עדיין מכתב אפילו מפרט בברית המועצות.

מה עשינו עם המכתבים האלה שיצאו שלא בגלוי? דאגנו שהם יופיעו ב"דזשואיש כרוניקל", ב"ווישינגטון פוסט" וב"ניו-יורק טיימס". היהודים האלה היושבים כאן אתנו קנו להם שם כזה במערכות של העתונות הגדולה ביותר בעולם, שכאשר הם הביאו דוקומנט, פירסמו אותו.

אני מוכרחה להגיד פה עוד איזה דבר. לצערנו הרב הביאו בשנה האחרונה למערכות העתוניים דוקומנטים - אמנם לא האנשים האלה היושבים פה וחבריהם - העתונים פרסמו אותם ואחרי כן התברר שהם אינם אוטנטיים. זה נתגלה גם למערכות העתונות.

בכל אופן, אי אפשר להגיד שכל מה שנעשה על ידינו בשטח זה, נעשה מתחת לשולחן. מסכן משרד החוץ. משום מה, רשומים הם במשרד החוץ. פעם נכשלתי כששאלו אותי על בנימין אליאב ואמרתי שאין הוא עובד במשרד החוץ. בכל אופן, מוזר הקול שיצא בעבור שמשד החוץ, מתוך גישה דיפלומטית, משתיק את הכל.

איני רוצה לטעות, אבל נדמה לי שאפשר להגיד כי עד עכשיו הוצאו כבר עשרות אנשים שלנו ממדינות קומוניסטיות על-פי הטרימינולוגיה של "פרסונה נון גראטה". מדוע? הם לא שיחקו בשוק השחור, הם לא גנבו שום דבר, הם הואשמו כך רק בעד הקשר שלהם עם יהודים במקומות.

איני רוצה לגזול עכשיו מזמנכם. אולי פעם אספר לכם על כך. אבל כאשר חזן יצא מברית המועצות, זאת אומרת, לאחר שגרשו אותו, פגשתי אותו בפריז. לא אוכל לתאר לכם מה עבר עלי באותו לילה. אף פעם לא הייתי בהיסטריקה כזו. זאת אומרת, לא צעקתי בהיסטריקה, אבל נתמלאתי פחד היסטרי כאשר סיפר לי את הסיפור איך חקרו אותו במרתף כאשר לקחו את אשתו לבית החולים. אי אפשר לומר שלא עשינו.

ראיתי את האמפרי בושינגטון. הוא היה ברוסיה והעלה בפני קוסיגין את ענין היהודים. זה הקפיץ את קוסיגין עד התקרה. גם כאשר האמפרי העלה בפניו את ענין מדינת ישראל, השתולל קוסיגין.

עוד בימי חרושצ'וב ישבה אתו משלחת של סוציאליסטים צרפתיים ודיברו אתו על יהדות רוסיה. אמרו: מה זאת? יש ביניכם יהודים? אמרו שאין אף יהודי אחד ביניהם. אמר: אם כן, מה איכפת לכם כל כך? וכן לונץ ההולנדי וארלינגר השוודי. ומי לא? וכן שר החוץ הבלגי.

ואיך הודיע קוסיגין בפריז שיהודים יכולים לצאת? איך עלה על דעת עתונאי לשאול אותו שאלה כזאת? זוהי גם כן מין לשכת מודיעין, הם יודעים איפה יהיה מישו. ויש באמת אנשים העובדים ללא פירסום, ללא תמונות בעתונות. הם עובדים מתחת לשולחן. מי מכיר אותם? בזמנים האלה אין זה בכלל מודרני לעבוד כך.

מה קרה כאן? באה אלי גאולה כהן, שיש לי יחס אליה. היא באה אלי אחרי שהיתה אצל "שונאי ישראל", אלה שני החברים וחבריהם. שעות ישבתי איתה. היא אמרה: עד הזמן האחרון לא ידעתי על כל הענין הזה. אמרתי: מה יש לי לעשות? את לא ידעת ואני לא ידעתי. היא עכשיו גילתה את יהדות רוסיה והיא יודעת שלא נעשה שום דבר למענה. הסטודנטים הביאו לי את העתונים שלהם ובהם מאמר של גאולה כהן. היא אינה מדברת שם רק על יהדות רוסיה. יש שם פרק "נחמד מאוד" על ממשלת ישראל ועל משרד החוץ ועל אלה המטפלים ביהדות רוסיה. שמעתי את

בעלה של סלבינה זו. גם אותה שמעתי באיזה חוג בית. הוא קם ונאם נאום. שאלתי אותו בסוף הנאום: הגד לי, האם אין זה מספיק לך להלחם בממשלה אחת? על ממשלת ברית-המועצות ועל ממשלת ישראל הוא מדבר כמעט בנימה אחת, אלה לא נתנו ואלה אינם עושים ואלה משתיקים. עוד מעט ייווצר אצלם רושם כזה, שיש אצל ממשלת ישראל בעיה כזו: לחור אצלה ענין מדינת ישראל ולחור ענין יהדות רוסיה, והיות ורוצים לפעול לטובת מדינת ישראל, משתיקים את ענין יהדות רוסיה.

זה מגיע לידי כך שאחרי השידור קיבלתי מכתב מהתאחדות יהודי גרוזיה. הזמנתי אותם שיבואו לכנסת וישבתי איתם אחרי זה. לא כולם היו עולים חדשים. היו שם עולים והיו שם ותיקים. נדמה לי שאחד ששאל את השאלה אמר שהוא יליד הארץ. הוא אמר שיש לו שאלה: איך קרה שעבר כל כך הרבה זמן מאז שנכתב התזכיר ועד שממשלת ישראל החליטה לפרסם אותו? הזדעזעתי לשמוע את השאלה. נכון, אמרתי עבר הרבה זמן. ההולנדים כנראה התלבטו חודשיים אם להעביר אותו אלינו או לא. אבל היהודי הזה היה בטוח שפה היה כנראה איזה דבר לא פשוט אצל ממשלת ישראל. איני יודעת מנין לו זאת, כנראה שמיעה דאג להכין אותו לשאלה זו. וכשאני הסברתי לו מה היה, אחם חושבים שהוא האמין לי? איני יודעת. ועוד שאל: מדוע אף פעם לא הועלה הענין על ידינו באו"ם? אמרתי לו: ואם אשאלך את כל החומר ואת כל הויכוחים שהיו במשך השנים בכנסת על יהודי רוסיה, האם אתה מבטיח לקרוא זאת? ענה: כן. ועוד שאלתי: האם אתה מבטיח להעביר את החומר לכל מי שאמר לך את השאלות האלה? ענה: כן. ואף על פי כן איני בטוחה שהוא קרא את כל החומר הזה ושהוא העביר אותו למי שהבטיח להעביר. אבל יש פה מיעוט המעוניין גם להרעיל את מצב הרוחות נגד מדינת ישראל.

מר נ. לבנון:

אני רוצה להבהיר הבהרה גמורה. זה שנים אנחנו פועלים לפי הוראת ממשלת ישראל, לפעול גלויות, להעלות את הבעיה מעל במות בינלאומיות ולרכז לחץ יהודי ולא יהודי בגלוי ולהפעיל גויים בעלי השפעה, מדינאים ואישים שונים, ולא רק אישים היושבים בממשלות, אלא גם אישים כמו ברטרנד

ראסל ואחרים. נכונן שזה לא היה קל.

זה לא היה קל. נתקלנו באדישות רבה גם כאן וגם בחוץ לארץ. לפעמים כאן עוד יותר מאשר שם, ובאופן מיוחד כאשר היתה עוד כאן שגרירות סובייטית. יסלחו לי אלה שאני מתכוון אליהם. שמעתי כמה נאומים בכנסת שאז אי אפשר היה להניע אותם. ולנו כאב כל כך הלכ למה הם מחזירים כל כך אחרי הסובייטים. אפילו יהודים בכרית-המועצות שאלו אותנו על כך. הם לא יכלו להבין מה החיזור הזה. אנחנו נתקלנו באדישות. התחליך היה הדדי. ההתעוררות התחילה עם הקמת מדינת ישראל ואחרי כן עשינו עבודת נמלים. ישבתי עם שני יהודים בעשר בלילה במוסקבה כאשר היה מאסר של שלושים יהודים שעבדנו אתם וביניהם גם אחותו של שר המשפטים. ולמרות שהייתי כבר נתון בזה הרבה, הוחלט באישורו של השגריר על יציאה לטשקנט. יצאו שניים, אחד חלה בדרך ונשאיתי אחד. יכולתי לפתוח "מועדון של מגורשים מכרית המועצות". שלחנו אחדים. חמיד היתה אמת המידה להתחצף, אבל לא כדי סיכון סגירת השגרירות. גם זה היה שיקול. אנחנו השתדלנו לעזור. חיפשנו את היהודים. זה לא היה קל. יהודים לא חיפשו אותנו. אנחנו חיפשנו את היהודים. וכאשר גורשתי, התחלנו להמריץ את הזעקה פה. קודם כל, הצטרכנו לשכנע יהודים שם. הם היו סקפטיים. הסקפטיזם הגדול ביותר היה כאן בין עולי ברית המועצות שיצאו משם בשנות העשרים המאוחרות.

אבל אחרי כן בא הזעזוע הגדול של מלחמת-ששת-הימים והוא נתן את הדחיפה הפנימית, ששום עבודה שלנו לא יכלה להשתוות אתה, מפני שזו היתה בשבילם רעידת אדמה. וישנה איזה מין הפרייה הדדית. נכון הוא כי כאשר הופיעו הבחורים האלה, היה זה בשבילנו דבר כביר. וזה היה גם לפני שבאו הבחורים. גם אותו יהודי שנאסר מולי ונשקתי אותו לפני מספר שנים, הגיע סוף סוף.

פעלנו לפי הוראת הממשלה גם מתחת לפני השטח, אבל לא רק זאת. אנחנו לחמנו בקהילות היהודיות נגד האסכולה של דיפלומטיה שקטה.

עכשיו, לגופו של ענין. אנחנו פירסמנו את כל המיסמכים שהגיעו אלינו אלא אם כן היה מי שאצה לו הדרך והזדרז לפרסם פה. היו בחורים יקרים, אבל לא היתה להם סבלנות, כי "ווישינגטון פוסט" אינו מפרסם מיד, והם אומרים, יש לנו שגרירות, יש לנו סופר שם ואנו נבדוק וזה לוקח מספר שבועות. כמובן, אם דוקומנט כזה מתפרסם קודם פה ב"מעריב", או ב"ידיעות אחרונות", הרי זוהי כבר סחורה שאי אפשר "למכור" אותה לעתונות העולמית.

את מכתבו של קזקוב פרסמתי. אנ עסקתי בזאת. זה לקח הרבה זמן. האמריקאים בדקו. עמדתי בתוקף על כך שהעתון שבו יתפרסם המכתב יהיה לא פחות מאשר "ווישינגטון פוסט". "ניו-יורק טיימס" לא רצה לפרסם. חשב. כאשר קזקוב כתב פה מאמר, לא התנגדו למאמר שלו, אבל ניסו לשכנע אותו שלא יחתום בשמו. לשם מה ההתנגדות הזאת? והנה היתה שם גם ביקורת חריפה על ממשלת ישראל. איננו יכולים לעשות דבר נגד זה, כי אנחנו פה במדינה דימוקרטית. אבל למה זה יתפרסם בשם עולה? אפשר לומר שזה עתונאי שביקר שם, תייר שחזר משם. רק על כך התווכחנו עם אותו קזקוב.

עכשיו, איננו מדברים בפסקנות, ואיננו יכולים לדבר בפסקנות, ואינני יכול להכחיש שיש איזה יתרון בספוריהם, זה יחמם וידרבן את היהודים בארצות הברית כאשר יופיעו בפניהם בחורים כאלה - אבל אני חושב שגם תוספת יתרון אינה מצדיקה את הסיכון הכרוך בכך. יש עוד שטח פעולה שאפשר לפעול בו לפני זה.

אנחנו עובדים שנים בעבודה הזאת. היה נס גדול עוד לפני הקמת ממשלת הליכוד הלאומי שאנחנו זכינו לשיתוף פעולה מכל המפלגות, גם ממפלגות אופוזיציוניות קולניות. בנושא זה היתה הרגשה של אחדות, קדושת הנושא.

חשד מ. בגין:

על איזה מפלגות קולניות אתה מדבר?

מר ג. לבנון:

על אלה שבכל נושא אחר לא הנמיכו את קולן. בנושא זה היה שיתוף פעולה. שיתוף פעולה חדש יש עכשיו רק מצד מק"י, קודם לא היה. אבל כל יתר המפלגות שיתפו פעולה גם לפני כן. לזה היה ערך גדול מאוד. כי את כל האחדות הזאת אפשר להעתיק לחוץ לארץ. לכן חשובה לנו לא רק החלטת הממשלה, אלא חשובה לנו חמיכתם של כל האישים בעלי השפעה במפלגות. החלטה פורמלית בלבד לא תספיק, אלא תמיכה ועזרה של כל החוגים. וזוהי הבקשה שלנו.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

גם חברי הממשלה נאמו בעניני רוסיה. אני נאמתי פעם בועידת מורים על יהודי רוסיה. צ'ובצ'ין בא להתאונן בפני שר החוץ, והוא אמר לו: WE ARE A FREE COUNTRY, אנו ארץ חופשית. פעם נאמתי נאום בענין יהודי רוסיה בכנסת.

ראש הממשלה ג. מאיר:

פעם בא אלי להתאונן עליך שהוצאת חוברת לבתי ספר

על יהדות רוסיה.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

פעם זה היה כנראה כל כך אורגינלי שוילנסקי צעקה אלי בכנסת: צ'נקקיי-שק! מן הדין היה לאסוף את כל הנאומים שנשמעו בכנסת בעניני יהדות ברית המועצות וכן בעצרת או"ם ולהוציא את זה בתור אנטולוגיה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

זה נחוץ עכשיו כלפי פנים, כי הנערים האלה גילו פתאום את יהדות ברית המועצות.

שר החוץ א. אבן:

פעם עוררו כמה סינטורים את העניין בארצות הברית. גרומיקו ביקש ממני להפסיק זאת. אמרתי לו: מה לי ולסינטורים? אמר: תרים את השפופרת, והם יפסיקו. הוא היה צודק.

ראש הממשלה ג. מאיר:

יכול להיות שהצעתו של אלון היתה טובה, לו מספר שרים היו מתפנים לכך. אני מוכנה לשבת ערב אחד עם העולים החדשים. ננסה להסביר להם ולשכנע אותם. אולי נצליח אם נדבר כולנו שפה אחת.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אני מוכן להצטרף לשיחה כזו, אבל אני אדבר רוסית.

ראש הממשלה ג. מאיר:

יש דברים שבהם אפשר רק לשכנע אותם. אי אפשר לאסור עליהם שהם לא יבואו לאספות פומביות לנאום. אם מזמינים אותם לאסיפות פומביות, אין חוק שיכול לאסור עליהם לבוא ולנאום. אפשר רק לשכנע אותם. אפשר לשכנע את הסתדרויות הנוער.

אבל יש דבר אחד, לפי דעתי, שחובה לנסות ולשכנע אותם שלא ייצאו לאמריקה ולגרמניה, כי אם יעשו זאת פירוש הדבר להגיש על טס של כסף לברית המועצות מדוע אינה צריכה לתת ליהודים לצאת, כי הם באים תחילה לישראל וסופם להיות כרדיו "ליברטי" במינכן. זה מוזעזע.

השר מ. בגין:

כיוון שאני פה היום ה-DISSENIER היחיד, אולי

מותר לי להגיד משהו.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אבל על דבר אחד יש לממשלה רשות להחליט, ששרים אינם מופיעים באסיפות פומביות יחד עם עולים חדשים.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

גם לבקש את העולים שלא יופיעו.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אם המפלגות תסדרנה עצרת גדולה, אדרכא. אם הסתדרות הסטודנטים תסדר - אדרכא. דרך אגב, שמעתי שבין ארגוני הסטודנטים ובין הסתדרויות הנוער יש ויכוח בנקודה זו. אני מבקשת רק את ההחלטה ביחס להופעת השרים. כל יתר אלה הם דברים שבהתנדבות ובשכנוע.

השר מ. בגין:

אני רוצה לומר שהושמעו בדברי חברים מסויימים איזה רמזים ביחס להנעה ולדירבון. אני רוצה רק לומר שאם יש בפיהם הרמזים האלה - אל יפנו אותם לכתובת אחת, לשני החברים היושבים פה. זו האמת לאמיתה.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

במידה שאני דברתי - איני ביישן. לו הייתי בטוח בדבר, הייתי אומר זאת.

השר מ. בגין:

אם הממשלה תחליט שחבריה לא יופיעו באסיפות בענין זה יחד עם אנשים שבאו מברית המועצות, אשמע להחלטה זו, אבל אבקש לא לקבל אותה. מוקדם לקבל החלטה-גזירה כזו.

ראש הממשלה ג. מאיר:

היו אצלי שלושת הסטודנטים, שהם חברי הוועד של הסטודנטים. אמרתי להם שאני מוכרחה להביא את הענין לממשלה, אין אני אדם פרטי. אמרו: בסדר, ביום ראשון אחר הצהרים נטלפן אליך. האסיפה היא ביום שלישי.

השר מ. בגין:

אני יודע על אסיפה זו. אבל אני אומר שמוקדם לקבל החלטה כזו. גברת ראש הממשלה דברה על שיכנוע. אני בכל ענין בעד נסיון של שכנוע. יעיד מר נצר שדיבר אתי לפני חצי שנה בקשר לקבוצה הפועלת בשטח זה. הגברת דברה אתי. פעלתי בכיוון זה. נקטתי אמצעים כדי להפגיש את האנשים האלה ולהביא לידי הבנה הדדית ביניהם. לפי הכרתי, אין הדבר צריך להתנהל על יסוד ריב בין יהודים, גם אם יש אסכולות שונות בענין זה. אפשר לדבר עם הסטודנטים ולומר להם

גם בלי החלטה: הזמנתם את ראש הממשלה לבוא לאסיפה, יש לנו קשיים כי זוהי ראש הממשלה, אם כן לאסיפה זו אל תזמינו להופיע עולים שבאו מברית המועצות. כך זה נראה לי.

ראש הממשלה ג. מאיר:

הם באמת אמרו לי את זאת. אבל אני איני מסכימה לכך. בדרך כלל, אין אני מפחדת כל כך לנהוג לפי הכרתי, גם כשאין זה כל כך פופולרי. אין אני מסכימה להיות מי שפוסלת עולים מברית-המועצות. אם זה חוק, זה חל על כולם. אם זה חל על כולם, יכולה אני להגיד כי הממשלה החליטה שחברי הממשלה אינם יכולים לעשות זאת ולהסביר מדוע. אבל לומר שראש הממשלה אינה מסכימה להופיע עם עולים מברית-המועצות - זה לא.

השר מ. בגין:

לא לזאת התכוונתי. התכוונתי לכך שלא תתקבל שום החלטה פורמאלית. אם היא חלה, היא חלה על כל חברי הממשלה. התכוונתי לשכנוע. אם הממשלה תקבל החלטה, אצביע נגדה. אמנם אני אשמע לה כל עוד לא תשונה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

ואם לא ישכנעו?

השר מ. בגין:

קודם כל, צריך לנסות את הדרך.

השר פ. ספיר:

אני מבין שהשר בגין רוצה להבין את זאת בלי

החלטה.

השר מ. בגין:

אם תחקבל החלטה כזו, היא תחקבל נגד קולי, אבל אני אשמע לה. שנית: אני מתנגד בכל ליבי לשיתוף פעולה של ישראלים עם הרדיו "ליברטי". שם ישנם אנטישמים, ישנם שונאי ישראל, ישנם פורעי פרעות, וכמובן שישנם שם סוכנים סובייטיים. ויש לי סיבה נוספת מדוע אני מתנגד לכך שיהודי מיישראל יסע למינכן. איני צריך להסביר זאת. גם לזה לא דרושה לנו החלטה.

אשר לנסיעה לארצות הברית, חלילה לנו לקבל החלטה-איסור. לא היה כדבר הזה שהממשלה תאסור על אזרחי ישראל, יהודים או ערביים, לצאת לחוץ לארץ. מתי קרה כדבר הזה? אתה, שר הפנים, מדבר על כך שעולים חדשים צריכים לשבת בארץ שנה. מה אם יוכיחו לך שהם יושבים פה יותר משנה? אחד מחשניים בא אלי. אמרתי: אברר. אולי אפשר בהחלט בשיחה אחת לקבל מהם הסכמה על כך המגבלות שיעשו את הנסיעה שלהם למועילה ולא למזיקה. אולי לא. אבל שהממשלה תחליט לאסור על נסיעת שלושה אזרחים - איני מעלה על לבי דבר כזה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

זאת לא הצעתי.

אני רוצה לשאול: האם אפשר לסכם בלי להצביע ולהגיד לסטודנטים ולארגוני הנוער, לאלה המארגנים את האסיפה ביום שלישי, שחברי הממשלה חושבים כי אין זה טוב שהם יופיעו יחד עם עולים מברית-המועצות, ושזה חל על כל חברי הממשלה?

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

אין זה גם טוב שעולים יופיעו באסיפות כאלה.

השר מ. בגין:

מסיכום זה אני מסתייג.

אמרתי לך שאני רוצה עוד לשקול את הדבר. אני עומד בפני בעיה זו בפעם הראשונה. עד עכשיו לא הופענו יחד. שמעתי את הדברים של העולים החדשים במרכז "חרות". מלה לא יצאה משם. נשקול בדבר. אולי אחד מהם יופיע. נדאג לכך שגמו לא יתפרסם. אולי אין זה טוב. אבל איני יכול להצטרף למסיכום.

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

אבל אנחנו יכולים לבקש שעולים חדשים לא יופיעו

בגלוי וינאמו.

ראש הממשלה ג. מאיר:

עולים - אפשר לנסות לשכנע אותם. אבל לא אשלח

משטרה כדי לבדוק זאת.

השר פ. ספיר:

אם יהיה צורך בהחלטה כזאת או בסיכום, תסדרי את זאת ביום שלישי על ידי משאל בטלפון.

ראש הממשלה ג. מאיר:

יפה מאוד. אבל הם מבקשים תשובה היום.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

הממשלה מבקשת את השרים להמנע מלהופיע יחד עם עולי ברית המועצות החדשים בענין זה.

שר הבריאות י. ברוזילי:

השר בגין אמר שהוא יישמע אם תהיה החלטה.

השר פ. ספיר:

יש לך זמן עד מחר בערב.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אף פעם לא הצטערתי על נאום שלא נאמתי. אני אתן תשובה שלילית היום. לא אגיד מדוע. פשוט אגיד שאיני מופיעה. חברי הממשלה שמעו זאת. אם אחרי הכירור שהיה פה היום, יופיע חבר ממשלה באסיפה כזו, אצטער מאוד על כך. אחשוב עליו שהוא עשה מעשה לא קולגיאלי. אבל אם אינה מתקבלת החלטה, הוא יופיע.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלון:

הרוב המכריע של הממשלה נוטה לדעתך.

שר הבריאות י. ברזילי:

אני מציע להחליט.

השר פ. ספיר:

אני מבקש להעתיק את ההחלטה למחר בערב.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

ישנה הצעה לא להחליט וללכת בדרך שאת אומרת.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני מוכנה לא ללכת בדרך שאני משוכנעת זה יזיק לענין. אבל הדבר יהיה ברור שראש הממשלה מסרבת להופיע עם עולים מברית המועצות, ובאותו זמן שר אחר יופיע.

השר מ. בגין:

מגין לך ששר אחר יופיע? מה פירוש שלי של מושג קולגיאלי שזעזעם. לדעתי, אם את אינך מופיעה שם ויזמינו אותי, אני לא אופיע.

השר פ. ספיר:

ראיתי שתוך שיחה טלפונית מוצאים 21 שרים בעשר דקות. השר בגין אמר שהוא שומע על הענין בפעם הראשונה והוא רוצה לשקול.

שר העבודה י. אלמוגי:

היות והשר בגין מבקש להחליט בשבוע הבא, הואיל וראש הממשלה צריכה לתת תשובה היום, אנחנו רוצים להגיד שמובן שראש הממשלה נותנת תשובה שלילית להופעה, ומובן שאף שר אחר איננו מופיע.

השר מ. בגין:

לא צריך לומר "מובן". נתתי פירוש שלי.

השר י. ספיר:

אינני מבין את הויכוח לאחר שבגין, שהוא ה-DISENNIER היחיד, מודיע מרצונו החופשי שהוא לא יופיע.

ראש הממשלה ג. מאיר:

ביקשתי שאוכל להגיד, על דעת הממשלה, שאני לא אופיע.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלון:

אני מאמין שאם הממשלה תחליט היום שאף שד איננו יכול להופיע בחברת עולים מברית-המועצות באסיפות פומביות בנושא זה, יעדיפו הסטודנטים או המארגנים את הופעת ראש הממשלה ויעשו סידורים בהתאם לכך, ואני דווקא מבחינת הדאגה ליהדות ברית-המועצות מחשיב הופעה זו, כשם שאני רוצה שראש הממשלה או מישור מהממשלה יופיע שם. לכן יש חשיבות להחלטה.

השר י. ספיר:

אם בלי עולים חדשים, יכולים גם אחרים להופיע.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלוץ:

ברור.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני רוצה רק רשות שאוכל להגיד כי הממשלה בדעה שזה מזיק ליהודי ברית המועצות אם שדים יופיעו באסיפות פומביות על נושא זה עם עולים חדשים משם.

השר מ. בגין:

מה האסון אם ראש הממשלה תודיע שזה על דעת הממשלה? אני לא הייתי בעד זה.

מ ח ל י ט י ם :

חברי הממשלה לא יופיעו באסיפות פומביות יחד עם עולים חדשים מברית-המועצות.

182. נסיעות שרים

ראש הממשלה ג. מאיר :

צריך לאשר הנסיעות הבאות של שרים: נסיעת שר האוצר, המסחר והתעשייה ללונדון בשליחות המגבית לארבעה ימים, החל ביום כ"א בכסלו; שר המשפטים ימלא את מקומו בעת היעדרו מן הארץ; נסיעת שר החקלאות לבלגיה בענייני חשוק המשותף, למשך יומיים, החל ביום כ"א בכסלו; שר התחבורה ימלא את מקום שר החקלאות בעת היעדרו מן הארץ.

מ ח ל י ט י ם :

(א) לאשר את נסיעתו של שר האוצר, המסחר והתעשייה ללונדון, בשליחות המגבית, למשך 4 ימים, החל ביום כ"א בכסלו תש"ל (1.12.69).

שר המשפטים ימלא את מקום שר האוצר, המסחר והתעשייה בעת היעדרו מן הארץ.

(ב) לאשר את נסיעתו של שר החקלאות לבלגיה בענייני חשוק המשותף, למשך יומיים, החל ביום כ"א בכסלו תש"ל (1.12.69).

שר התחבורה ימלא את מקום שר החקלאות בעת היעדרו מן הארץ.

183. מכירת נשק

ראש הממשלה ג. מאיר:

היתה כבר החלטה ביום 21.7.68 למכור נשק לחברה הבריטית "סידם אינטרנשיונל" בשווי של חצי מיליון דולר. עכשיו ישנה עיסקה נוספת להגדיל את זה עד להיקף של מיליון דולר.

מ ח ל י ט י ם :

בהמשך להחלטה מס. 610 של הממשלה, מיום כ"ה בתמוז תשכ"ח (21.7.68), להגדיל את עיסקת מכירת הנשק על ידי חברת "מבצע" לחברה הבריטית "סידם אינטרנשיונל" להיקף של מיליון דולר. הנשק והתחמושת יסופקו לחברה באנגליה על פי ושיון יבוא אנגלי מתאים ומבלי לקשור את ממשלת ישראל בהעברתם לתעודה אחרת.

184. הצעת חוק התקציב (מס. 2) לשנת 1969/70, תש"ל-1969

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה ז. שרף:

יש לי חוק תקציב. בשבוע שעבר הבאתי הצעת החלטה שנוכל לקבל עוד 75 מיליון ל"י כמלווה בטחון. הייתי צריך גם להודיע שזוהי תוספת לתקציב הבטחון.

מזכיר הממשלה מ. ארנון:

אתה מבקש גם לפטור את ההצעה מהצורך להניח על שולחן הכנסת 48 שעות לפני הדיון?

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה ז. שרף:

כן.

מ ח ל י ט י ם :

א. לאשר את הצעת חוק התקציב (מס. 2) לשנת 1969/70, תש"ל-1969, ולהניחה מיד על שולחן הכנסת.

ב. לבקש מיושב ראש הכנסת שחרור מהצורך להגית את הצעת החוק על שולחן הכנסת 48 שעות לפני הדיון.

הישיבה ננעלת
(בשעה 14:25)